

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

A vintage photograph of a woman with short, reddish-brown hair, wearing a white dress with a large, dark floral pattern. She is leaning over a field of small white flowers, appearing to be picking them. The background shows a wooded area with trees and branches. The overall color palette is muted, with a reddish-brown tint.

Status

RIKSORGAN FÖR SVERIGES LUNGSJUKA

N:r 5

Maj

1955

Pris 75 öre

ARBETSGLÄDJE

Uppmätt och färdigförpackat material för flättningsarbeten av olika slag såsom kakfat, serveringsbrickor, blomkorgar m.m. Populära och lättsålda modeller, begärliga på den öppna marknaden!

Rekvirera fullständig katalog

Vårt arbetsmaterial tillverkas och förpackas av sjuka och partiellt arbetsföra vid Arbetsträningsskolan vid Värnhems Vårdhem i Malmö. Vi vänder oss till sjukhus och vårdanstalter för att i samarbete med arbetsterapien ge sysselsättning åt sjuka och partiellt arbetsföra.

Två exempel ur vår katalog

HOBBYMATERIAL

Sallerupsvägen 26, Malmö Tel. 163 94
Arbetslokaler: Värnhems Vårdhem, Malmö

En kvalitetsgod trycksak
till lägsta pris

Ring 133 77

AB Tryckericentralen

i Borås

Leifsen

Fineline

av fackmannen erkänd som den bästa finelinepennan i marknaden.

Med en Fineline (0.90 bly) har man alltid en nyformerad penna.

Tillverkas i följande modeller:

19-090 med förgylld silverhuv	16:—
18-090 med silverhuv	15:—
16-090 med bred ring	12:50
12-090GC med smal ring samt förgylld clips och spets	11:—
12-090NC med smal ring samt förnicklad clips och spets	9:—
11-090NM med rak plasttopp	6:—
10-090 med förnicklad topp	7:50
8-090 j:or med plasttopp	3:75

Pennorna tillverkas i olika färger

Försäljes hos bok- och pappershandlare samt specialaffärer

TILLVERKARE:

AB A. G. SVENSSON

HÄLSINGBORG

Tel. 180 18, 198 41, 225 09

Aktiebolaget

PETTERSSON & TISELL

Kinnahult

Utkommer varje månad

Status

RIKSORGAN FÖR SVERIGES LUNGSJUKA

Nr 5 Maj 1955

18:e årgången

Ansvarig utgivare: EINAR HILLER.
Redaktör: SIXTEN HAMMARBERG.
Ägare: De Lungsjukas Riksförbund.

Annonspriser:

1/1 sid. 400:—, 1/2 sid. 225:—,
1/4 sid. 125:—, 1/8 sid. 65:—.

Småannonser:

60 mm spaltbredd 65 öre mm.
90 mm spaltbredd 90 öre mm.

Färgannonser 25 % tillägg.
För julnumret specialoffert.

Kontrollmärke
lagligen skyddat

HUVUDREDAKTIONEN I STOCKHOLM:
Kocksgatan 15, Stockholm 4.
Telefon 41 39 99 och 44 40 40.
Postgironr 95 00 11.

LOKALREDAKTIONEN I MALMÖ:
Kamrergatan 3. Tel. 97 53 44.
Postgironr 95 00 65.

Prenumerationspriser: helt år 8:—,
halvt år 4:50.

Helhetssyn på människan — grundlinjen i framtidens sjukvård

"Medicinen erövrar nu helhetssynen på människan, ser henne som på en gång både kropp och själ. Därmed tvingas den också att se människan i hennes sociala sammanhang." Ungefär så sammanfattade *professor Bror Rexed* sin syn på vårt medicinska läge vid ett föredrag i Stockholm för någon månad sedan. När man tar del av *Svenska Sjukhusföreningens årsbok för år 1954* får man en fullständig bekräftelse på hur riktig den analysen är. Professor Rexed ord ger i korthet uttryck för vad dagens målsmän i svensk sjukvård avser. I årsboken återges de föredrag och debattinlägg, som förekom vid föreningens konferens i Norrköping. Och där om är endast att först konstatera, att alla framstegsvänliga människor här får en stimulerande läsning. Sjukvård är inte bara operationer, medicinflaskor och sängläge. Nej, man måste sträcka sig längre än så. Den genuina sjukvården har länge slitit i sina förtöjningar i och med att nya organ kommit läkekonstens utövare och deras arbetsområde närmare. Arbetsvårdens tjänstemän ha länge deklarerat, att de vill sätta in de arbetsvårdande åtgärderna redan vid sjuksängen, planera för patientens återinträde i verksamt samhällsliv genom sysselsättningsterapi, arbetsträning och yrkesutbildning osv., gradvis och systematiskt i takt med vad den medicinska situationen medger. En sådan syn på läkeprocessen ur social synpunkt kräver också läkarens medverkan. Arbetsvårdaren, sysselsättningsterapeuten, kuratorn är förhållandevis nya instrument i vår tids sjuk-

vård, men erkännes numera som oundgängliga för patientens fullständiga tillfrisknande. Med tillfrisknande ser man då problemet den sjuke och samhället i dess vidsträcktare sammanhang. *Generaldirektör Arthur Engel* i medicinalstyrelsen, som framträtt som varm förespråkare för en ny medicinsk organisation under det gångna året, kunde inför den samlade sjukvårdsexpertisen ånyo precisera sin samordningsplan för sjukvård och arbetsvård — en modern rehabilitation organisation med medicinska-, sociala- och psykologiska experter i fastare samverkan än hittills. *Generaldirektör Engel* berörde också de bakomliggande faktorer, som lett fram till hans krav på en fastare organisationsplan. Under senare år har arbetsvården i vårt land undergått en glädjande utveckling, som också väckt berättigad uppmärksamhet utomlands. För sjukvården har arbetsvårdens intresse för de partiellt arbetsföra betytt en stor tillgång. I varje län finnes bl. a. inom den offentliga arbetsförmedlingen särskilda avdelningar, som bereda arbetstillfällen och ge yrkesvägledning för denna grupp. Ett stort antal landsting har också inrättat arbetsträningsinstitut för såväl män som kvinnor, där successiv uppövning och anpassning till arbetslivet äger rum. Samordningen med akutsjukvården och dessa organ måste emellertid betecknas som bristfällig, ett förhållande som icke heller undgått de nämnda utländska observatörerna. Akutsjukvårdens kontakter med andra sociala organ har heller inte varit helt tillfredsställande. Målet för all medi-

cinsk behandling är att återställa den sjuke så fullständigt och så snabbt som möjligt. Så har det givetvis alltid varit. Men den förändring, som med tiden inträtt och som står i samband med läkekonstens starkt stegrade resurser och med den moderna tidens krav på effektiv arbetsinsats, består i att anspråken på både fullständigheten och snabbheten stegrats. På fullständigheten har ställts kravet att den inte bara skall omfatta den sjukes eller skadades godtagbara återställande anatomiskt och funktionellt utan hela hans fysiska, psykiska och sociala kapacitet skall vara återuppyggt. Det är sådana åtgärder man med en sammanfattande term kallar *rehabilitation*.

*

Generaldirektör Engels plan med eftervårdsavdelningar i anslutning till centrallasaretten med effektivare samverkan med olika organ, som är inkopplade i läkeprocessen, har rönt livligt intresse landet runt. Även den samlade expertisen i Norrköping — vars förhandlingar vi nu fått sammanfattat i tryck — ger ett enhälligt instämmande åt den samordning generaldirektör Engel så helhjärtat kämpar för. Då planen tidigare varit föremål för en artikel i våra spalter skall vi inte här fördjupa oss i detaljer. Men det kan vara belysande att bara stanna inför vad man kan vinna i *förkortad läkningstid* genom bättre organisation — en *förlängning* av medelinskrivningstiden vid våra sjukhus med *en dag* betyder en kostnad för samhället med 20 milj. kr! Man behöver väl knappast frukta att nationalekonomerna kommer att sätta några käppar i hjulen för det samordningsevangelium generaldirektören förkunnar i landet. En optimistisk framtidssyn avspeglar sig också i hans förkunnelse som vi gärna vill citera: "I plasternas, elektroteknikens och matematikmaskinernas tidevarv ser man knappast någon gräns för möjligheterna att kompensera den *fysiska invaliditeten*. Läger vi därtill samhällets starka differentieringstendens på arbetslivets område och det tunga kroppsarbetets gradvisa försvinnande borde fysisk arbetsförmåga kunna reduceras till ett minimum." Men med den verklighetsblick, som kännetecknar socialplaneraren, är också herr Engel i samma veva inne på att den *psykiska invaliditeten* kastar sin mörka slagskugga över dagens välfärdssamhälle.

Till detta kanske man bara bör tillägga, att den helhetssyn på människan och samordningstanken i sjukvården som avspeglar sig i Svenska Sjukhusföreningens årsbok, har de partiellt arbetsföras organisationers varma sympati och fulla stöd.

Sutton Commarsberg

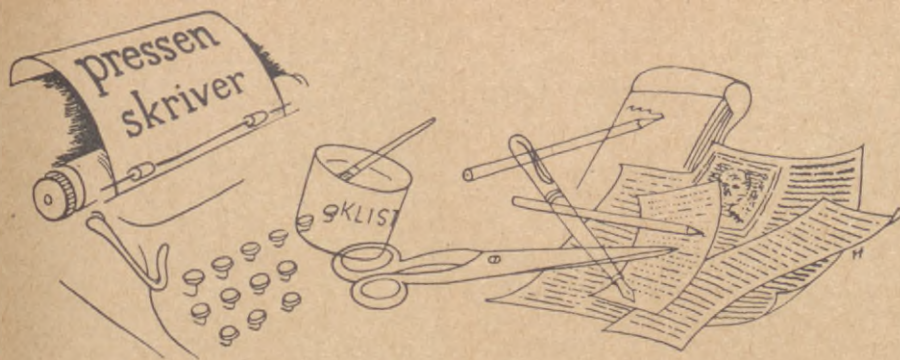
Socialassistent eller "byråkrat"

med säte på kontorsstolen är temat för en debatt i *Svensk Socialvårdstidning*. Striden har blossat upp med anledning av att en konsulent i central ställning hävdar att socialvårdsassistenten börjar bli "kommunkontorets problembarn" här och var. Kansliarbetet är mera krävande än förr och socialassistenten bör i första hand klara dessa uppgifter — hembesöken och fältarbetet bör reserveras i "speciellt besvärliga fall". Kontentan är alltså att han bör hålla sig mera på kontorsstolen och se till att formulär och register bli ordentligt skötta. — "Förbluffande idéer i dagens Social-Sverige" tycker *byråchef Ali Berggren*. Intresserar sig denne konsulent bara för de hyvelspån, som i form av registeruppgifter och annat material för kanslikolumnerna faller från socialvårdens arbetsbord? Det väsentliga föremålet för socialvården är bekymren och farorna, som är spridda i många hem ute i kommunerna i form av sjukdom, dålig ekonomi, försummade barn, spritmissbruk, dåliga bostäder och mycket mycket annat. Framförallt är det viktigt att med den förebyggande vården. Den skriv- och räknehjälp kommunalkamreraren med fog kan behöva, bör han få genom en kamrerassistent och kansli-biträden.

— Det är otänkbart att kunna taga ställning till vad man bör göra om man inte sätter sig in i den hjälpbehövandes miljöförhållanden och detta kan naturligtvis inte ske utan personlig kontakt med miljön", framhåller bl. a. *generaldirektör Karl J. Höjer*, känd och uppskattad lärare vid Socialinstitutet i Stockholm. Det hela lär väl bottna i bristande organisation, men det är oförsäkrat att som här skett tala om "okontrollerat fältarbete" och slunga ut beskyllningar mot dessa tjänstemän i gemen, understryker herr Höjer med skärpa.

Radion och de sjuka

är föremål för en ledarkommentar i "Trygd og Arbeid", organ för De tuberkulosas riksorganisation i Norge. Alla vet att radion betyder mycket för dem, som ligger på sjukhus skriver tidningen. Men borde man inte lägga upp speciella program med besök på sjukhus och sanatorier, på tränings- och omskolningsanstalter, samtala med arbeidskonsulenter, socialkuratorer, arbetsterapeuter, läkare och sjukhusbibliotekarier osv. — mera uppmärksamhet från radions sida är på sin plats slutar tidningen. Man torde nog kunna instämma i att den svenska radion också kan lägga synpunkterna på minnet. Man tycks ha väldigt svårt att fånga de dagliga vardagsglimtarna från de sjukas och partiellt arbetsföras värld i mikrofonerna också på den här sidan om kölen. Lärda föredrag finns det ganska gott om — bra medicinska föredrag förresten — men så snart det är fråga om de människor, som är föremål för alla dessa medicinska åtgärder — ja, då vill det till ytterst svåra födslovändor för att få fram ett program. Nu tycks ju den svenska radion ha svårighet med nästan allting — så man ska kanske inte fordra allt för mycket i dagens läge. Kanske några dagars radiostrejk — som i Norge — skulle ge de svenska radiomännen tid att tänka över vad som bör göras?

Att vara läkare är inte lätt

framgår med all tydlighet i en artikel i Göteborgs Handels och Sjöfartstidning av Kule Palmstierna. Under en lång läkarbana märker man mer och mer den stora otryggheten hos vår tids människor. Tron på den höjda levnadsstandarden har inte gjort människorna bättre — de blir mer och mer "trasiga i sin välfärd och standard" säger artikelförfattaren. Ibland skulle man önska att de styrande ginge med på en rond och finge se hur var människa behöver sitt ord, sin uppmuntran och vänlighet. Var och en vill känna sitt egenvärde — men läkaren räcker inte till för allt i dagens sjukvård. Visst antal nummer måste medhinnas per tidsenhet ungefär som handlingar på ett kontor.

Olust har skapats hos läkarna genom de styrandes inställning. Vi läkare äro skröpliga i många fall, skröpliga redan i vår egenskap av människor, som ha att göra med och äro ansvariga för det svåraste och mest komplicerade material, som lagts i någon människas händer, nämligen människan själv (ett material som inte ens Gud Fader själv tycks ha lyckats så helt med). Just denna uppgift ger läkarna en särställning, vilket de styrande ej synas begripa. Tag bara ett sådant exempel som att läkarna praktiskt taget aldrig äro fria. Människor söka dem ej blott på deras arbetstid utan även i hemmet. En chefsläkare svarar alltid för sin klinik vare sig han är där eller icke, utom under semester eller tjänstledighet. Sjuka finns det alltid och de upphöra ej att vara sjuka på natten. Det innebär en oavslutad förlöpande följd av ansvar. Det slitet observeras ej tillräckligt. Dygnet har 24 timmar och beredskapen är ständig i vilken ställning läkaren än står. Låt läkarna vara i fred! Jaga dem ej som villebråd, och undvik de förklenande uttryck som från högsta ort och nedåt framkommer i pressen. Det är ej läkarna som bli lidande på detta, utan allmänheten, som får sin förtroendeinställning rubbad.

Väl veta de styrande att läkarna i alla skiften fullfölja sina plikter och detta utnyttjas i utpressande syfte, då läkarna ej strejka som andra samhällskategorier. Deras förhandlingskraft minskas därigenom.

Det framtida behovet av läkare

är inte så lätt att fastställa anser generaldirektör Arthur Engel i en artikel "Läkarutbildning och läkarbehov" i Svenska Läkartidningen. Den justerade behovskalkylen avseende år 1965 ger 8.600 läkare, dvs. drygt 1 läkare på 870 invånare. Kalkylen är överlämnad till arbetskraftsutredningen. Beräkningen är emellertid behäftad med vissa svagheter. Särskilt osäkra bli siffrorna för privatpraktiserande läkare.

Min norske kollega helsedirektör Evang har meddelat mig, att han räknar med att den norska utbildningen bör anpassas efter ett läkarbehov av en läkare på 800 invånare.

Generaldirektör Arthur Engel

Att över huvud taget ange ett läkarbehov är mycket vanskligt. Läkarnas arbetsuppgifter kunna vidgas nära nog obegränsat särskilt inom hälsovårdsarbetet och där framför allt inom den psykiska sektorn. Läkare är emellertid en synnerligen dyrbar arbetskraft med vilken samhället bör hushålla. Den får ej tas i anspråk för okvalificerade uppgifter. I stort sett ha vi i Sverige utnyttjat läkarna rationellt. Tack vare god sjuksköterske- och socialvårdsutbildning ha vi t.ex. kunnat avlasta en del arbetsuppgifter, som i andra länder åvila läkarna, på kompetenta assistenter. Denna linje bör hållas och utvecklas vidare.

Frågan om läkarbehovets storlek bör enligt min mening närmast ställas så: "Huru många läkare behöva vi för att kunna svara för en förstklassig hälso- och

sjukvård under förutsättning av en rationell organisation". Alltså en fråga om ett minimiantal. Medicinalstyrelsens senaste utredning ger anledning antaga, att detta antal bör beräknas till omkr. 1 läkare per 900 invånare. Om en utbildning upplägges för att bringa upp den svenska läkarkåren till detta antal år 1965 eller något senare, måste sjukvårdens huvudmän emellertid vara beredda inrätta tjänster i en motsvarande omfattning. Den hittillsvarande restriktiva hållningen till den statliga hälso- och sjukvårdssektorns personalbehov t.ex. inom sinnessjukvården ger anledning till tvivel på statsmakternas möjligheter i detta avseende även om den hittills intagna återhållsamheten kunnat delvis motiveras av den knappa läkartillgången. Jag anser det utomordentligt viktigt att framhålla, att staten samtidigt som den ökar läkarutbildningen också bör vara beredd att godkänna ett visst hälso- och sjukvårdsprogram inkluderande nya tjänster och nya byggnadsföretag.

Har läkaren en negativ inställning till människan?

frågar sig en tidning med anledning av en artikel i en annan tidning — *Arbetet* i Malmö — skriven av docent Gunnar Björck. Docent Björck gör inga anspråk på att besvara denna och liknande frågeställningar men sammanfattar sina synpunkter; väl värda att fundera vidare över. Läkarnas slitsamma arbete och alltför stora arbetsbörda hindrar dem från att ägna sig åt något annat än sitt yrke. Många patienter vänder sig till läkare inte för att i första hand få bot för rent kroppsliga åkommor utan för att få råd och hjälp i personliga livsfrågor och samlevnadsproblem. Och kontentan av det: läkaren lever praktiskt taget hela sitt liv bland sjuka människor — människor som ofta också är psykiskt abnorma, och han bildar sin uppfattning så gott som uteslutande på grundval av dessa sjuka. Måste inte det med nödvändighet ge en skev bild av människan som samhällsmedlem. I den mån det också beror på gamla skråräddor — och det är nog inte uteslutet — borde läkarna släppa efter lite på dem och försöka se och uppleva något av det som finns utanför deras snävt begränsade verksamhetsfält. De skulle då få uppleva mångt och mycket som gav dem anledning att ompröva sin pessimistiska människouppfattning. Bland annat skulle de få stifta bekantskap med folkrorelserna, som väl knappast kan påstås vara uttryck för egoism och personliga vinstintressen.

(Forts. å sid. 25)

DE LUNGSJUKAS RIKSFÖRBUND

håller

sin XIII:e kongress i Uppsala
Folkets hus den 19—21 juni

Invaboden — en affärsinrättning för partiellt arbetsföras produkter

Vid jultiden startades en affär som försäljer hemarbetande partiellt arbetsföras tillverkningar. Denna affär har fått namnet Invaboden och är belägen i Kristianstad, närmare bestämt vid Cardellsgatan 5. Initiativtagarna tillhörde lokalavdelningen av De Vanföras Riksorganisation, men Invaboden försäljer tillverkningar av alla partiellt arbetsföra. Bland leverantörerna kan man sålunda räkna ett ganska stort antal lungsjuka och de lungsjukas lokalavdelning har, för övrigt tecknat ett stort antal andelar i Invaboden. Även enskilda lungsjuka har tecknat andelar. Av detta förstås att Invaboden är en ekonomisk förening: "Invaboden, ekonomisk förening för försäljning av partiellt arbetsföras tillverkningar", som det långa namnet lyder.

Initiativtagarna till denna ekonomiska förening voro medlemmar av de vanföras lokalavdelning i Kristianstad med disponent Carl-Erik Larsson i spetsen. Det hela hade väl aldrig gått i gång så snabbt som nu skedde om inte en lämplig lokal plötsligt blev möjlig att hyra. Då därtill en donation på 1.000 kronor kom i starten och lokalavdelningen beslöt att ge ett lån på samma belopp kunde affären öppnas sedan en andelsteckning för att få in ytterligare kapital påbörjats. Den 6 dec. öppnades Invaboden efter en ganska livlig presskampanj.

Julförsäljningen blev över all förväntan livlig, skada blott att inte mer varor eller i varje fall rikare sortering just då fanns att tillgå. Det var ju inte så underligt eftersom leverantörerna inför julförsäljningen bundit sig på annat håll, men nu är det annorlunda. Faktiskt har en ovanligt stor mängd leverantörer anmält sig och just inför påsken är man redo för att tillfredsställa kundernas anspråk, framför allt då det gäller påsksaker.

*

Den stora mängden leverantörer, som anmält sig till Invaboden visar att affären fyller ett behov. I en tid av kyligt ekonomiskt klimat har nämligen de partiellt arbetsföra

hemarbetande kommit i svårigheter. Deras ekonomiska möjligheter efter sjukdom och konvalescens är inte så stora att de kan börja ute i arbetslivet igen. I dessa fall har hemarbetet blivit en räddning. Det kan vara svårt att göra varor, det är emellertid minst lika svårt att sälja dem. Det är här Invaboden vill göra sin insats!

Invaboden erbjuder goda varor och håller styvt på konstfärdighet och kvalitet

Invaboden ensamt löser emellertid inga problem av den storleksordning det här är fråga om. För en så väldig uppgift är en stad av Kristianstads storlek alldeles för liten för att ge tillräckligt stor omsättning. Det är först när flera affärer i samma stil, fördelade över hela landet, kommit igång, som de hårt trängda hemarbetarna verksamt kan hjälpas.

Det är emellertid inte meningen att allmänheten skall handla i Invaboden av välgörenhet. Det är rakt inte någon bärande idé. Nej, skall en affär av detta slag göra en insats på lång sikt så måste man sträva efter kvalitetsvaror till hygliga priser. Först under sådana omständigheter kan en större kundkrets vinnas. Redan nu är Invaboden ledande vad beträffande kvalitet inom vissa varor, tack vare en del duktiga hemarbetande. Denna strävan efter kvalitet kommer Invaboden att följa

vad beträffar alla varugrupper. Det är helt enkelt en förutsättning för att man skall kunna göra de hemarbetande den tjänst, som man vill göra dem.

Det är emellertid inte bara vid försäljning, som de hemarbetande behöver ett handtag. Viktigt är också med råd och hjälp då det gäller val av tillverkningsobjekt, materialval, råvaruinköp, arbetsmetoder och formgivning. I alla dessa frågor hoppas man på värdefullt samarbete med arbetsvårdsexpeditionen, museiintendenten, landsantikvarien, konsthantverkare och konstnärer. Redan nu har man fått erbjudande om modeller från konsthantverkare och det är att hoppas att de visar sig lämpliga.

De varor som i första hand levererats till Invaboden är korgarbeten och halmsaker, det är en specialité för Kristianstadsorten meddelar museiintendenten. Textilier av olika slag är givetvis med och så har man fått hornsaker, som visade sig vara en utmärkt försäljningsartikel till julen. Dessutom trängs i den lilla affären keramik, tavlor, träslöjd, lampor, metallarbeten och vad allt det nu är. Till leverantörerna hör också en lungsjuk som tillverkar en högst originell sak, nämligen insekter i jätteformat, 10—15 cm. Det är trollsländor, humlor, flugor, bin och en del andra insekter, till och med Marie-Nyckelpigor och är en synnerligen originell sak. Det kan påpekas att biodlare är intresserade av sådana för reklam och demonstrationsändamål. Det säger sig själv att insekterna är förvillande naturtrogna.

Det nämndes i början något om andelar. De kostar 5:— per styck, årsavgiften i denna ekonomiska förening kostar också 5:—. Detta året får man dock lösa både en andel och årsavgift samtidigt, sedan kommer bara årsavgiften.

Det initiativ som gjorts i Kristianstad beträffande Invaboden är i viss mån ett experiment, ett försök att få igång en mera allmän försäljningsorganisation till hjälp åt de hemarbetande partiellt arbetsföra. En enda affär av detta slag löser som sagt inga problem annat än möjligen lokalt. Den dag då "Invabodar" eller dess motsvarighet finnes i alla större svenska städer, den dagen har de hemarbetandes problem i mycket väsentliga stycken nått sin lösning.

Invaboden är belägen på Cardellgatan 5 i Kristianstad. Affären i bottenvåningen är toppmodern trots att huset är gammalt. På andra våningen finns lagerlokal. På nedre bilden räknar en av försäljerskorna dagskassan.

I
N
V
A
||
B
O
D
E
N

En köpare synar varan noga i sömmarna under försäljerskans överinseende och nedan se vi en yngre kund, som tycks vara mera intresserad av att bli fotograferad än av den vara han håller i händerna.

Penicillinet — dess upptäckare och exploatörer

Av BENGT SJÖGREN

Sir Alexander Fleming, penicillinets upptäckare, är död. Själv fick han äran av att ha visat vägen till de moderna antibiotika som gett dråpslag efter dråpslag åt de sjukdomsalstrande mikroberna. Men hans upptäckt kom för tidigt. Det blev andra som skulle utveckla den vidare — och exploatera den...

Penicillinet upptäcktes inte, som många tror, under kriget. Det tillkom inte egentligen som ett led i krigsansträngningen, även om det kom väl till pass som ett sådant, när det på 40-talet lanserades på allvar. Dess historia börjar redan 1928, och den är ett typiskt exempel på att tiden inte alltid är mogen att rätt utnyttja en vetenskaplig upptäckt i det ögonblick den göres — inte ens om upptäckaren själv har blick för dess värde.

1928 lade dr *Alexander Fleming* — som då ännu inte hunnit bli "Sir" — märke till att det kommit in mögel i några av hans bakteriekulturer. Det var i och för sig inte så underligt. Sådant händer vilken bakteriolog som helst, även om han är ytterligt försiktig. Många hade också under tidernas lopp sett, att bakterier och mögel inte gick särdeles väl ihop. Kring mögelkolonierna växte inga bakterier. En och annan hade kanske tagit sig en funderare på saken, sen blev det just inte mer. Men Fleming beslöt sig för att göra en noggrann undersökning.

Han studerade möglets förhållande till bakterierna så detaljerat han kunde, och han såg hur både stafylokokker och andra föll offer för dess antibiotiska verkningar. Han fann också, att den vätska som möglet avsondrade, och som blev bakteriernas död, var totalt oskadlig för kaniner och andra försöksdjur, och att den med fördel kunde användas

vid behandling av svårläkta sår. Det var alldeles tydligt att han kommit ett värdefullt medel på spåren — även om han nog inte ens själv anade riktigt *hur* värdefullt det skulle visa sig vara.

Det vetenskapliga "klimatet" var ogynnsamt. Den tidens läkare hade svårt att sätta sig in i att en invärtes infektionssjukdom skulle kunna angripas vid roten med kemiska medel. Alltför många led av den förutfattade meningen att det skulle vara omöjligt att uppfinna något preparat som kunde "slå ihjäl" mikrober inuti människokroppen utan att samtidigt förgifta patienten. Och sårmedel fanns det ju gott om. Varför i all världen skulle man då behöva ta något sådant som mögelsvampar i medicinens tjänst...

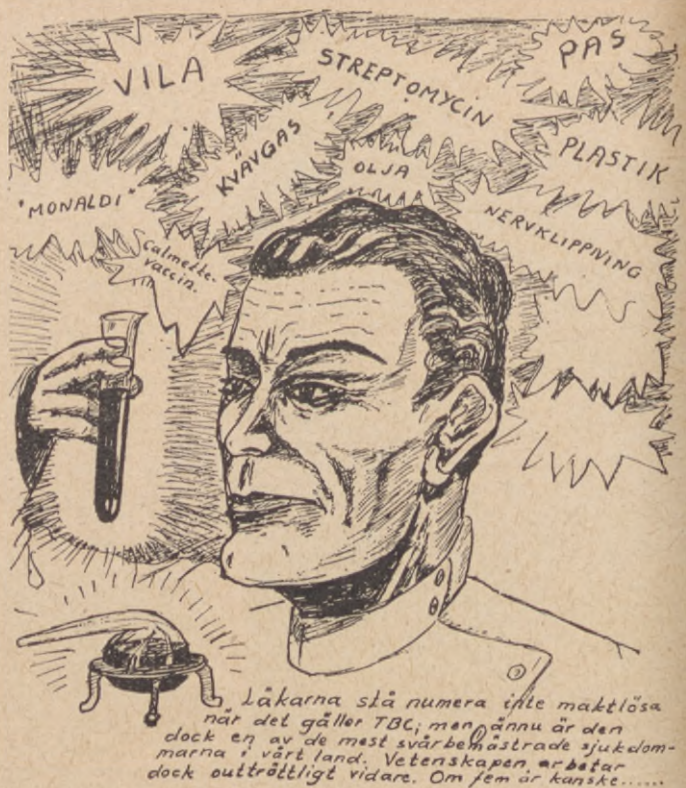
Följden blev att man inte tog Fleming och hans penicillin på allvar, och själv hade han inte resurser att fortsätta försöken i större skala. Det var inte lätt att odla *Penicillium* möglet i tillräckligt stora mängder och på ett sådant sätt att dess bakteriedödande avsondringar kunde tillvaratas rationellt.

Det sista hoppet stod till kemisterna. Fleming vände sig till dem för att få penicillinet analyserat — i hopp om att det kunde framställas på syntetisk väg när nu mögelodling föreföll otänkbar, men kemisterna

fann ämnet alltför labilt. Det skulle inte hålla sig, menade de. Följaktligen kunde man inte räkna med att det skulle kunna bli till verklig nytta — inte ens vid sårbehandling.

Ungefär så hänger det ihop med upptäckten av penicillinet. Man förstår att Fleming resignerade och återgick till den konventionella bakteriologins vacciner och sera — de medel som då var nästan allena sälliggörande mot infektionssjukdomarna. Men utvecklingen gick vidare. Vid 30-talets mitt kom sulfapreparaten (av vilka det första hade behandlats i en österrikisk doktorsavhandling 1908!) i marknaden, och inställningen till kemiska behandlingsmetoder reviderades sakta men säkert.

Sommaren 1939 offentliggjorde så en fransk-amerikansk forskare vid namn René Dubos, att han isolerat ett bakteriedödande ämne ur en bacill som han hittat i jorden. Ämnet fick namnet tyrothricin. Det visade sig alltför giftigt för att få annat än begränsad användning, men det blev ändå Dubos' resultat som skulle sätta fart på antibiotikaforskningen. Det visade ju tydligt, att det låg allvar bakom talet om att "antagonism" mellan olika mikrober förklarade jämvikten i naturen vad de mikroskopiska organismerna beträffar. Och om nu en sådan antagonism exi-

sterade, så borde man ju kunna utnyttja den.

Just här är det som dr *Howard Walter Florey* (numera "Sir") kommer in i bilden. Han hade kort förut blivit färdig med en omfattande utredning över lysozym — ett bakteriedödande ämne som *Fleming* hade upptäckt 1922 och som bl. a. finns i tårar och saliv (djuren slickar som bekant sina sår!). Innan *Dubos* upptäckte sitt tyrothricin, var lysozymet det naturliga bakteriegift man fäst störst förhoppningar vid, men nu beslöt *Florey* att gå vidare. Han plockade fram *Flemings* gamla uppsats från 1929 om penicillin, skaffade sig en *Penicillium*-odling som härstammade från *Flemings* "klassiska" mögel — och satte i gång.

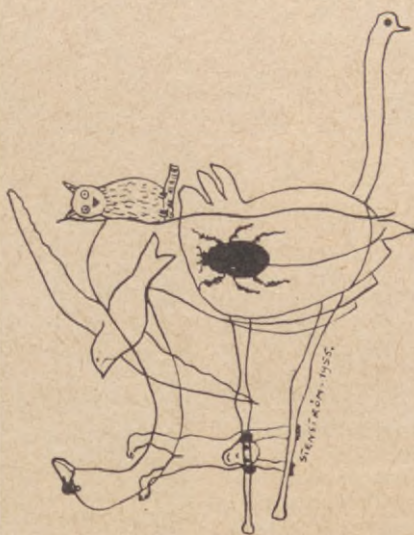
Tillsammans med en kemist, dr *E. Chain*, och en annan bakteriolog, dr *N. G. Heatley*, började han nu intensiva studier över penicillinets möjligheter. Allt renare och allt mera koncentrerade extrakt blev framställda, och 1941 hade man äntligen en tillräckligt stor kvantitet penicillin för att kunna pröva det på människor: på patienter med svårartade infektioner som motstått alla andra behandlingsmetoder.

Den förste var en fyrtiotårig polisman, som led av en envis stafylokokinfektion i ansiktet, huvudsvålen och ögonen. Trots att man försökt med både sulfä och annat, hade infektionen bara fortsatt att breda ut sig. Den hade gått in i ena skuldran och orsakat benröta, det ena ögat hade blivit så förstört att man måst operera bort det, och nu hade också lungorna blivit angripna.

Den 12 februari 1941 fick han sin första penicillinspruta, och redan efter ett dygn märktes en stor skillnad till det bättre. Den 15 februari var hans återstående öga nästan normalt, febern hade gått ner och hela läget verkade hoppfullt. Men den 17 februari tog penicillin slut. Efter tio dagars oförändrat tillstånd började han bli sämre igen, och den 15 mars dog han.

Desperat arbetade *Florey*, *Chain* och ett par till vidare på att få fram mer penicillin, men sin förste patient hann de inte rädda. Över huvud taget hade förhållandena i det illa sönderbombade England nu blivit så svåra, att man knappast kunde räkna med att där få i gång någon industriell produktion av det nya bakteriemidlet, och sommaren 1941 reste *Florey* och *Heatley* över

Vårpristävlan

Våren är kommen efter en rekordkall och lång vinter. När nu naturen vaknat upp till nytt liv bör vi lära känna den närmare — även i detalj.

Här kommer en pristävlan av nytt slag. Alla är vi intresserade av naturen och därför känner vi säkert till djurvärlden. På bilden finns en del djur, närmare 6 stycken som är ritade i varandra och det gäller nu för er att gissa vilka det är.

Till ledning kan jag tala om att fågeln med de långa vingarna hör till våra snabbaste flyktfåglar och vistas aldrig på marken då den saknar ben att gå med och endast har gripklor. Har sina bon i höga byggnader. Nu bör det ej vara svårt!

Då ni listat ut namnen skriv då upp begynnelsebokstäverna och placera dessa i rätt ordning så får ni namnet på en trycksak som ni säkert känner till.

Sigge Stenström

Sänd in lösning till Status Redaktion, Kocksgatan 15, Stockholm Sö. Märk kuvertet "Vårpristävlan 1955". Tävlingsbrev skall vara redaktionen tillhanda senast den 10 juni. Lösning och pristagarnas namn kommer i julinumret. Tre stycken priser — alla förnämliga böcker — bör locka till intensiva ansträngningar.

till USA för att försöka intressera amerikansk forskning och läkemedelsindustri i penicillin.

Egendomligt nog var det svårt att hitta några intressenter, men sedan *Florey* erbjudit sig att ställa både upptäckten och hela sin erfarenhet till förfogande gratis och franco, gick två av de största läkemedelsindustrierna med på ett samarbete. Penicillinet blev amerikansk egendom . .

Tack vare amerikansk massproduktion blev det nu möjligt att kasta ut penicillinet i världsmarknaden inom några få år. Tack vare amerikanska läkemedelsindustrier fanns det tillräckligt med penicillin på dagen D i Normandie 1944 för både amerikanska och brittiska sårade. Men följden blev också att t. o. m. England måste betala Amerika för att få tillverka vad engelsmän upptäckte och i sin nöd under kriget ställt gratis till förfogande . .

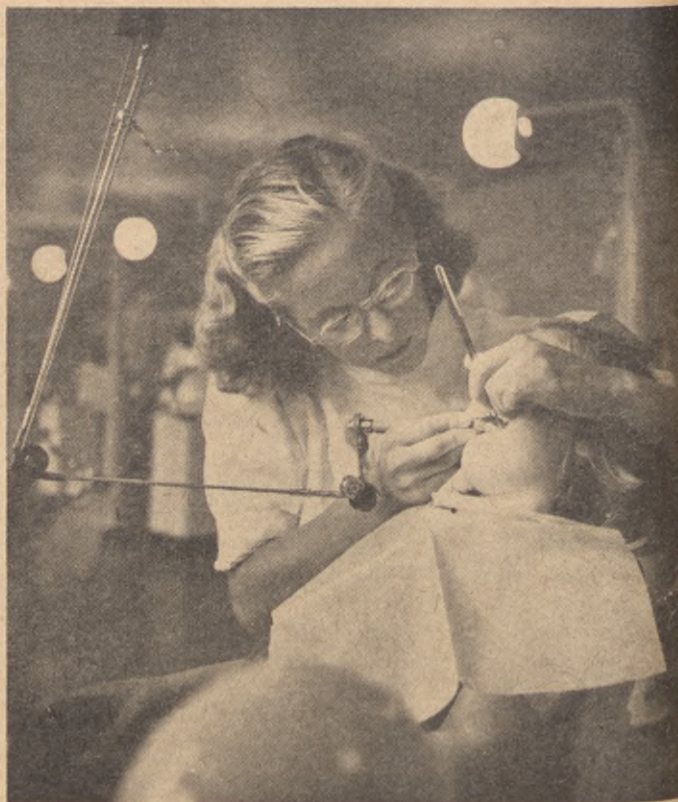
"Patenten nr 13674, 13675 och 13676 står hos patentverket i London i namn av dr A. J. Moyer, som var assistent vid laboratoriet vid U. S. Department of Agriculture när *Florey* och *Heatley* reste dit" — suckar *News Chronicle's* vetenskaplige medarbetare *Ritchie Calder* i "Profile of Science" (London 1951).

Sedan dess har antibiotika formligen producerats på löpande band. *Streptomycin* och *terramycin*, *chloromycetin* och *aureomycin* — alla härstammar de från mögel, som flitiga bakteriologer odlat fram. Dessa fyra är vid sidan av penicillin de viktigaste, men sammanlagt lär det finnas över 300. Om de nu är olika alla annat än till namnet.

Under tiden har det också hunnit visa sig, att antibiotika inte riktigt motsvarar förväntningarna. Många mikrober har börjat utveckla motståndskraft mot dem — alldeles som flugorna mot DDT — och några antibiotika har gjort sig kända för att framkalla allergiska reaktioner hos överkänsligt folk. Den allmänna mirakelmedicinpsykos som efterträdde tidigare årtiondens negativism har därför börjat gå över i en välgörande, försiktig skepticism.

Men trots denna nya omvärdering kvarstår ändå antibiotika bland århundradets största medicinska framsteg. Och de viktigaste upptäckarna har ju åtminstone fått sina Nobelpris — *Fleming*, *Florey* och *Chain* 1945 och *streptomycinets* "framodlare" *Selman J. Waksman* 1952.

Dåliga tänder - utbredd folksjukdom i hela världen

Att sitta hos tandläkaren är inte så farligt som man ofta tror. En översyn av tänderna då och då förebygger tandsjukdomar, och man kan få skador bota-de i tid, innan tandröten fått överhand.

Dåliga tänder är f.n. en av mänsklighetens allvarligaste folksjukdomar. Tandsjukdomarna tycks härja lika svårt i kulturens elitländer som hos primitiva människor ex. i Afrikas urskogar. Allt visar att betydande vetenskapligt undersökningsarbete måste till, folktandvård måste införas i många flera länder och myndigheterna måste arbeta effektivare genom upplysningar och råd. Folk gör förhållandevis mycket litet för att förhindra att tänderna bli förstörda — såväl hos sig själva som sina barn. Dessa allvarliga varningssignaler utgår från världshälsoorganisationen (WHO).

Siffror som tala — dyrbart att ha "ont i tänderna"

Världshälsoorganisationens tand-specialister har framlagt ett utkast till ett omfattande arbetsprogram med upplysning, preventiva åtgärder, folktandvård och vetenskapligt undersökningsarbete. Det är nationalekonomiskt lönande att förbättra "tandhälsan" är en av de första slutsatserna man kan dra av de förberedande rapporterna. Man beräknar att i USA är över 90 % av befolkningen angripna av karies och andra tandsjukdomar. Folk i USA

hade tandläkarutgifter för 1,6 miljarder dollar under förra året, vilket betyder genomsnittligen en sjättedel av vad dessa människor gav ut för hälsovård. I England har en undersökning visat, att 88 % av barnen i landet har hål i tänderna vid fem års ålder och 98 % när de fyllt tio år. Förhållandena i andra s.k. civiliserade länder torde vara detsamma. Man har räknat ut, att folk i dessa länder genomsnittligen ger ut en summa som motsvarar 20—50 svenska kronor per person och år i tandvård.

Många olika sorts tandsjukdomar

Tandsjukdomarna och de fysiska och psykiska lidanden som de medföra är gemensamma för alla folk. De är emellertid olika fördelade. Det finns fem huvudtyper av tandsjukdomar, och en eller flera av dem förekommer i regel i varje land. De fem typerna är karies, tandkötts- och tandbenssjukdomar, oregelbundenhet i tänder och käkar, harmynthet och kluven gom samt canser. Karies — kaviteter i tänderna — är inte endast en sjukdom som förstör själva tänderna. Genom karies kan även andra infektioner införas i kroppen. Tandkötts- och tandbenssjukdomar är ännu allvar-

ligare försåvitt som de ännu oftare än karies leder till att man helt och hållet förlorar sina tänder. Tandköttsjukdomarna medför inte smärtor på samma sätt som karies — därför kommer man ofta inte ihåg att man lider av dem — och bli därför förbisedda. Biverkningar är bl. a. svårigheter att tugga på grund av luckor i tandraden och därav följande matsmältningsbesvär.

Oregelbundenhet i käkar och tandrad kan ha både fysiska och psykiska verkningar. Dessutom kan de leda till tandköttsjukdomar och karies och vanligen innebär de att patienten inte kan tugga födan normalt. Harmynthet och kluven gom förekommer relativt ofta. I genomsnitt föds vart 800:e barn med denna defekt. Den medför ofta en rad andra tandproblem. Canser i munhålan är mindre vanligt än de andra tandsjukdomarna men dock så pass vanligt, att man räknar att 8 % av samtliga fall av canser hör till denna kategori.

Några goda "tandhälsoråd" — håll tänder och munhåla rena!

Världshälsoorganisationens specialister ger i olika förslag allmänna råd. En sund kost är bland det viktigaste för tänderna. Undvik söta

Goda råd till svampplockare

Av mykologen BENG T CORTIN

Några goda råd kommer alltid väl till pass på svampstigen eller under kringströvandet i skog och mark efter det ädla svampvillebrådet. För att nu göra det hela litet lättsmältare än vanligt, förser vi varje "väghjäl" med sin egen lilla underrubrik. Vi börjar alltså med de fem sinnena under mottot

Tag sinnena till hjälp!

Ja, det är faktiskt så, att man kan ha bruk av alla sinnena vid svampplockning. Man bör nämligen *lukta* på svampen (och därvid slänga alla illaluktande sorter), *därjämte smaka* på den (för att t. ex. avslöja förkastliga skarpa riskor och kremlor), *se* på den (för att inte få med slidförsedda flugsvampar och andra farligheter), och även *känna* på den (t. ex. tumma vaxskivlingarna för att konstatera det vaxartade hos dessa svampar). Hör-seln har man däremot mindre nytta av vid svampplockning, åtminstone i vårt klimat. Men man kan dock använda den för att t. ex. *höra* "smällen", när man bryter pepparsoppens fot.

och klibbiga saker, håll tänderna och munhålan rena. Fluortillsättning i dricksvattnet stärker tändernas motståndskraft. Peta inte i tänderna med nålar eller vassa föremål, det är en dålig och mycket utbredd vana som hjälper sjukdomarna att utvecklas. Intensivt sugande på tummen eller ovanan att över huvud taget gå och suga på något kan förstöra den normala tandställningen. Harmynthet och kluven gom är åkommor, som bör behandlas på ett tidigt stadium — detsamma gäller givetvis kräfta.

Svamprensningen

Vet ni om, att man kan använda det mesta hos svamparna? Endast svårt angripna exemplar kasseras. Likaså tar man bort sega fötter. Däremot låter man skivor, rör och taggar sitta kvar, i varje fall hos alla unga svampar, enär smaken ofta är finast i dessa delar. Viktigast av allt är emellertid, att man rensar svampen samma dag den plockats. Får den ligga orensad över en natt, går insekterna i den och förstör mycket, som eljest varit användbart.

Goda ingredienser

Persilja och lök hör till våra bättre svampsmaksättare, ibland kan det för övrigt också vara ganska gott med litet rivnen mesost i. Peppar är däremot ofta en väl kraftig krydda visavi svamp. Den tar nämligen död på svamparnas egen fina smak. Men det där kan ju förstas vara ganska individuellt uppfattat. Är man pepparsvuren, nåja, då låter man dofta över litet lätt med denna krydda.

Att smör och tjock gräde kan trola fram det bästa i samband med svamp, de behöver däremot inte närmare ventileras.

Salter och vitaminer

Svamparna innehåller många värdefulla mineralsalter. Man kan till och med tala om livsviktiga närsalter och även peka på vitamintillgången, som särskilt hos kantarellen får stora A! Observera emellertid att vitamin D finns hos alla våra skogsvampar medan däremot C-vitaminet praktiskt taget är obefintligt. Men där sätter vi ju i sället i stöten genom en riklig grönsaksdiet.

Svamp är således inte bara bukfylla, som många människor tror, utan ett tillskott i födan av nära nog oskattbart värde.

Iakttag försiktighet!

Man bör aldrig anrätta sådana svampar, som man inte är fullt säker på. Med hjälp av en svampbok listar man ut *släktet* och *arten*. Är man däremot det minsta tveksam, slänger man svampen eller rådfrågar en expert. Har man inte den där absoluta säkerhetskänslan, bör man nämligen få fyndet verifierat.

Champinjoner och flugsvampar

Att nybörjaren i första hand bör lära sig skillnaden mellan en champinjon och flugsvamp, det kan inte nog kraftigt understrykas.

Kom därvid ihåg att champinjonerna har en slät fotbas, medan flugsvamparna är utrustade med slida eller fjällkransar kring denna. Champinjonerna övergår mycket fort till grått, brunt eller svartbrunt på hattens undersida, det vill säga på lamellerna, medan flugsvamparna förblir oföränderligt vita.

Allt detta är viktigt att lägga på minnet, när man som fullkomlig främling ger sig in i svampskogen bland myriader av svampar.

Kniv eller inte?

En kniv tillhör faktiskt svamputrustningen. Men märk väl: inte för att skära av svampen. Svampen bör i stället vridas eller vickas upp. Många svampplockare tror förstas, att de på det sättet orsakar "rotskada". Men ingen fara: rotträderna, myceliet, är djupt förankrat i jorden och följer inte med upp vid en försiktig plockning. Kniven bör emellertid komma till användning för avputsandet av jord och skräp. Denna procedur bör för övrigt ske redan vid plockningstillfället. Man skall nämligen bemöda sig om att ha snyggt och prydligt i svampkorgen.

Bengt Cortin

NU RIDER VÅREN SIN ERIKSGATA

Det är morgon. Vattnet droppar från taken och mot vanligheten är poeten vaken. När morgonen lösgjorde sig ur nattens armar, vaknade han upp till full realitet: den vårliga världen tycktes beredd att mottaga honom som en älskande kvinna. Därför gick han ut i världen, ännu en smula sömndrucken, för att ta den i närmare betraktande. Det hade han inte gjort under hela vintern. Han hade mest legat.

Kommen ut på gatan fick han en chock. Den första han mötte där i den ljuvliga vårmorgonens milda morgonsolljus var en **redaktör**. Han betraktade detta som en dålig omen. Någon särskild sympati hade han inte för redaktörer, eftersom de refuserade alla hans dikter. Dock beslöt han att låta allt gammalt groll vara glömt. Han kom att tänka på Ferlins dikt om våren som rider sin Eriksgata, då det bör vara slut med allt gammalt groll och med att hata. Därför sken han nu som en sol, när redaktören hälsade på honom. Redaktören blev så konfunderad, att han på stående fot beställde en dikt av poeten (som denne för övrigt redan hade skrivit). Nu förstod han (poeten), att man kan vinna hela världen genom att visa ett soligt leende. Han beslöt sig för att le hädanefter.

Ett värkåseri om en fattig poet och en högst egen-domlig redaktör

Våren har en förunderlig förmåga att göra människorna trevliga, medgörliga och förhoppningsfulla. Anorlunda är det om senhösten och vintern. Då sträcker träden sina grenar kala och spretiga mot skyn — som stela frusna fingrar. Men när våren kommit, då liksom omfamnar trädens gröna grenar varandra. Och då tänker ingen på att de än en gång och många gånger, kanske i all evighet, ånyo skall stå kala. Men nu var det vår. Poeten fick ett väldigt förskott på dikten. Strax efteråt mötte han en kvinna, som han länge hade förföljt i smyg. Han log som en sol mot henne. Glada som barn gick de båda ut i världen — hand i hand. De hade inget mål. Men det var skönt att gå. Och i ena byxfickan hade han de pengar han fick av redaktören.

Ur drömmens dunkel, där häxor och odjur utgjorde det dominerande inslaget, tyckte han sig med svårighet vakna — riden av maran. Han hörde tydligt hur någon i vända reciterade skalden Vitalis:

Poeterna satte sig neder att gråta.
Så elegiskt det månde i lundarna låta.

Men denna gången hade de skäl, ty de höllo på att svälta ihjäl.

Han kände hur något stack honom i ögonen. Det var solen. Han

(Forts. å sid. 22)

Bertil Sävkrantz:

RESA TILL KULTURENS LUNDER

Med besök hos fotbollsspelande landsman

Resor bildar och vidgar perspektiven, sägs det. Men nu så här efter en längre resa genom större delen av Europa får man god lust att instämma med den kinesiska tänkaren Lao-Tzu, vilket betyder "Den gamle filosofen", då han skriver:

"Utan att träda ut genom dörren kan vi veta allt som sker i världen. Utan att blicka ut genom fönstret kan vi skåda Himlens Tao. Ju vidsträcktare färder, ju mindre vetande.

Därför vinner den vise kunskap utan kringflackande.

Han inser utan att se.

Han fullbordar utan att verka."

Inte sant? Visst tar man sig en funderare efter att ha läst dessa rader.

*

Starten skedde från Stockholm i snöyra en söndagmorgon i början av januari. Över våra läppar rullade orden: Italien nästa! Men mycket skulle hända innan vi hunnit så långt. Redan ett par mil hitom Häl-singborg var det dags för den första överraskningen. Lyset fungerade inte på bilen. Mindre muntert. Särskilt med tanke på att vi hade ett tusental mil kvar att avverka på

Från S:t Petersplatsen i Rom — en luftig och vacker utsikt från den eviga staden

Lutande tornet i Pisa tillhör de kulturella underverk som turisterna stannar i beundran inför

den resrout vi gjort upp. Turligt nog inträffade missödet i närheten av en mekanisk verkstad. Tur och tur ja.

Efter futtiga fem timmar, under vilka vi ömsom frös, skrattade och stundom höll på att ta till lipen åt eländet, var det klart att köra vidare. Då hade den begåvade "montören" bokstavligt talat vänt ut och in på hela bilen. Till saken hör att det obetydliga felet visade sig vara i ena baklyktan, vilket jag diskret påpekade redan då vi växlade de första orden och lite då och då under arbetets gång. Men det tog mekanikergenieet inte den ringaste notis om.

Med knapp nöd lyckades vi hinna med sista färjan över till Danmark och fortsätta till Roskilde. Där var det emellertid definitivt stopp första dagen. Träd och buskar började flyta omkring i strålkastarljuset och bilda den ena hallucinationen efter den andra. Tröttheten gjorde sig märkbar efter arton timmar bakom ratten. Bäst att sova en stund.

*

Morgonen därpå passerade gårdagens färd revy för våra minnesblickar. Där speglade isbelagda vä-

gar, solsken och spirande grönska i Grännatrakten och trolska bokskogar i norra Danmark.

Våra hjärtan klappade i takt med tro, hopp och glatt mod då vi slog oss ner på sätena för att fortast möjligt nå tyska gränsen och Flensburg. Dessförinnan hann vi dock uppleva ännu mera snöyra och de sista milen även en rykande sandstorm, som gjorde sikten minst sagt minimal.

Nu borde det ha kommit ett extra kapitel för sig, men utrymmet är begränsat, därför får jag nöja mig med att i korta drag relatera vad som hände.

Efter att ha ätit ett par härliga kotletter och fått bilen rundsmord begav vi oss ut på en resa till Hamburg som vi tätt som oftast trodde skulle bli vår sista. Eller vad sägs om att krypa fram med en hastighet av tjugofem till trettio kilometer i timmen och ändå tycka att farten var hisnande hög. Vägen var halkigare än is- och såputtrycken tillnärmelsevis kan beskriva. Sexton praktvurpor kunde vi notera på den sjutton mil korta sträckan. För att över huvud taget kunna ta sig fram fick man köra med två hjul på trottoaren eller dikeskanten. Till

Två vakter framför S:t Peterskyrkan låter sig villigt fotograferas tillsammans med en svensk flicka

Fotbollsspelaren Lennart Skoglund, mera känd i fotbollskretsar under namnet "Nacka", i lantlig miljö tillsammans med sonen Evert. De svenska fotbollsspelarna i Italien får ofta besök av turistande landsmän och som populär "exportvara" har fotbollsproffsen gjort Sverige mera känt i Italien än vad vi kan ana här hemma.

råga på eländet mötte vi cirka fyra långtradare i minuten. Vilket blev mycket påfrestande i längden. Dels för att vägen var så smal och dels därför att de hade så starka strålkastare. Men strunt den som ger sig. Klockan ett på natten parkerade vi på Hamburgs stora nöjesstråk, växlade några ord med en av bilvakterna och fick då veta att kärran kunde vara stulen efter endast en halvtimme, om man lämnade den obevakad. Med skinnjackorna som gardiner lutade vi våra trötta huvuden mot packningen och törnade in.

*

Nu tar vi ett jättehopp och efter ett par mellanlandningar bland annat i Luzern och Lugano återfinns vi slutligen utanför Duomen i Milano. Äntligen hade vi nått ett av våra drömmars mål — Italien. Trots detta hade vi svårt för att suddas ut minnesbilden av färden genom det sagolikt vackra alplanet Schweiz. Där solbelysta snöklädda toppar och saftigt grönskande ängar och dalar avlöste varandra i ändlös ström.

Medan vi inväntade en vän från Lugano strövade vi på måfå omkring i staden. Under ett av dessa strövtåg fick jag plötsligt den blonda idén att vi skulle kontakta någon svensk. Varför inte en fotbollsspelare eller något i den vägen. Osökt flöt genast Nacka Skoglunds namn

"Nacka" med sin italienska fru Nuccia — ett populärt par i staden Milano

upp i medvetandet. Tänk, men inte gjort. Var fanns närmaste telegraf? En polis visade oss tillrätta och snart hade jag Nacka på tråden. Jo då, han var ledig ett par timmar på eftermiddagen och vi var hjärtligt välkomna. På klingande ekendialekt (stockholmska) beskrev han vägen till den skyskrapa som han bodde i. Och efter en halv timmes irrande färd satt vi nersjunkna i var sin bekväm fåtölj i hans vardagsrum.

Där fanns både televisionsmottagare och en prätktig radiogrammofon på vilken snurrade en nött jazzplatta, som Nacka allt emellanåt ursäktade. Efter några ögonblick kom hans förtjusande fru in och slog sig ner med oss.

På bordet bröt sig solstrålarna i en flaska "grappa". Det är en italiensk dryck helt gjort på druvor. Säger vad man vill om italienarna men konsten att göra ädla drycker den kan de. Grappan smakar nämligen någonting mitt emellan en vårbäckes porlande läte, en varm aftonrodnad och en daggrisk morgonstund vid midsommartid.

Det bästa har jag dock sparat till sist och det var Nackas lilla grabb Evert. Näpnare knyter har man väl sällan sett än den pigga lintotten där han tultade omkring på golvet. Till saken hör att han tycktes lik sin pappa i varje millimeter av anlete och kropp. Om det berodde på grabben eller Nacka själv vet jag inte, men genast infann sig en lekfullt behaglig och gemytlig stämning där både fotboll, Sverige och leva i Italien kom på tal.

Beträffande fotbollen fick vi bland annat reda på att grabbarna i Nackas klubb varje morgon klockan nio måste gå och stämpla på klubben. Detta med anledning av att laget för närvarande låg rätt illa till i serien. Därför hade ledarna infört stämplingen som en kontroll på spelarna så att de inte kunde ha något hyss för sig mellan matcherna.

Då träningen berördes, om den var hård och så vidare, avfärdade han det hela med att de under säsongen endast hade ett par timmars gymnastik i veckan.

Att fotbollsintraset i Italien är synnerligen stort förstår man om inte annat så av biljettpriserna. Eller vad tycks om att behöva betala sju (7) kronor för en ståplats? Sittplatserna i sin tur kostade ända upp emot sextio kronor. Man tycker kanske att dessa priser borde sänka publiksiffran, men i stället verkade det vara tvärt om. Den arena som Nackas klubb ägde hade nu plats för 60.000 åskådare, men skulle inom en nära framtid utökas så att den kunde ta emot 90.000 människor. Egentligen hade de velat göra den ännu större, men av någon anledning fick den inte göras rymligare än olympiastadion i Bologna.

Full fart i italienska fotbollsligan. "Nacka" och hans lagkamrater i fotbollsklubben Inter kämpar mot Pro Patria. Den gången blev det förlust för Inter med 0-2 och inga "segerpremier". Ifjol vann Inter ligan och det anses i hög grad vara "Nackas" förtjänst.

I det här sammanhanget kanske jag också bör nämna att italienarna infört ett slags rabattsystem på biljetterna i stil med vår Skådebanan. Man kunde alltså köpa ett kort som berättigade innehavaren att bevista alla matcher under säsongen till ett visst nedsatt pris.

Ja, så satt vi då där och småpratade om än det ena än det andra. Rätt vad det var flöt Ingrid Bergmans namn in i sammanhanget. Henne hade Nacka träffat på en hotellbar i Rom vid något tillfälle. När han berättade om detta möte framstod skön Ingrid mera som en prat-sjuk tant, än som en firad och vacker skådespelerska. Gång på gång kom ekengrabben i Nacka till sin rätt där han lekte och bollade och vände på de gängse begreppen.

Efter ett par timmar var det dags att bryta upp. Nacka skulle till sin klubb och vi fortsätta färden.

*

Via Genua och La Spezia, där italienarna hade sin stora flottbas under sista kriget, anlände vi till Rom och parkerade vid Vaticanmuseet efter en drömresa utmed italienska västkusten. Åter borde det ha varit dags med ett extra kapitel för i Rom stannade vi åtta dagar, men jag får nöja mig med att göra ett kort sammandrag. Från början hade vi tänkt stanna där minst en

månad, men på grund av trassel med bilen hade vår reskassa en så kallad strykande åtgång. Därför

Den ljushåriga svensken kan trolloa med bollen på ett sätt som kommer italienarna att sjuda av hänförelse. Här i Sverige fick vi glädja oss åt hans bolltrollartalanger en liten tid då "Nacka" spelade i AIK och i landslaget — efter att ha blivit "upptäckt" dröjde det inte länge förrän han reste sin kos. Till "Nackas" förtjänster hör inte bara de individuella konsterna — han spelar i hög grad för laget och betyder oerhört mycket för sina lagkamraters effektivitet.

blev vi tvingade att vända kylaren mot norr långt tidigare än väntat.

*

Nåväl. Den första plats och byggnad vi styrde kosan mot var S:t Peters kyrkan, Michelangelos stora arkitektoniska mästerverk. Det var vi mycket spända på. Och nog blev våra förväntningar infriade. Vad som frapperade mest var att allt var så stort tilltaget. Eller tänk er själv fem till sex golvytor av Medborgarplatsens storlek sammanslagna med ett tak över prytt med guldmosaik och monumentalmålningar av massor med bibliska motiv. Och mitt i allt detta katoliker som kommer och tänder vaxljus, ber vid sina altare och helgon, biktar sig och blir välsignade, gör korstecken och går igen.

I ena delen av kyrkan tjöt en dammsugare, trodde vi. Men vid närmare skärskådan visade det sig vara en bonmaskin, som man använde till att putsa det vackert belagda och i regnbågens alla färger skiftande marmorgolvet. I en annan del skred ett par dystra vaktmästare fram med var sin stor riskvast och sopade golvet med oljefuktad sågspån. I en tredje del företogs en ombyggnad av ett altare. Och mitt i kyrkan hölls det gudstjänst för ett par hundra knästående personer.

Ja, vi gick och gick och tittade och såg och såg igen. Och överallt uppenbarade det sig ideligen nya praktfulla skulpturer, sagolika målningar och andra betagande sevärdheter. Hela Rom tycktes oss slutligen som ett enda stort monument över flytta tiders kultur. Hur gärna vi än ville kunde vi dock inte stanna, utan måste fortsätta turen upp till Florens och vidare över Menton på franska rivieran. Där och i Monte Carlo och Nizza var det, trots vintermånaden januari, redan full badsäsong.

Här värmdes solen underbart, där den strålade från en djupt blå himmel och smekte palmer, blommande kaktusar och nakna människor, som låg lättjefullt utsträckta på de milslånga plagerna utmed det grönskimmrande Medelhavet.

Efter att i tre dagar ha varit otursförföljda både beträffande bilen och vädret hamnade vi äntligen i Paris. Där gjorde vi endast ett kort uppehåll på en dag, varefter vi fortsatte ett tämligen mödosamt rakt spår hem.

DEN NYA PAPPAN

Novell

av

SVEN O. BERGKVIST

Teckningar:

ELSIE-BRITT STENQVIST

Hon var ensam hemma den här kvällen. Modern hade gått på dans med en väninna.

Ändå var det inte alldeles tyst. Överallt hördes ljud och ibland hopade hon till i sängen. Det larmade ute på gatan men det gjorde det förstås alltid. Det gick i trappan och det klirrade i lås — ja, ibland tyckte hon att någon kom in i tamburen. Då steg hon upp och gick och tittade men där fanns ingen. Det susade och brusade — men det var väl i vattenledningarna. Fast man hörde det ju aldrig annars.

Hon försökte sova, men det gick inte att sova i kväll. Direkt rädd var hon inte, men något kändes kusligt på något sätt. Nej, rädd var hon inte alls. Hon var väl inte någon liten barnunge heller — någon sådan där som sprang och släpade på dockor utefter trottoarerna eller som lekte i sandlådorna eller sprang och höll morsan i kjolen och var rädd för allt möjligt.

Nej, hon var inte rädd. Det var bara lite kusligt. Det var kanske därför att det var så mörkt utanför fönstren — det var nästan slut på sommaren nu. Tänk, till hösten skulle hon börja skolan. Inga-Lis skulle också börja, de fick samma väg. Rädd — rädd när man snart skulle gå i plugget! Nää.

Och det här var ju inte första kvällen hon kröp i säng ensam i lillrummet. En gång körde modern iväg "den där" — så brukade modern kalla hennes far. "Suputen", brukade hon också säga, det mindes hon tydligt fast hon var väl knappt fem på den tiden. Ja, åren gick. Sedan "den där" försvann så brukade

modern ofta gå ut på dans med väninnor.

Det här var inte första kvällen. Varför skulle hon då vara rädd nu?

*

Det var hon inte. Men det var omöjligt att sova. Hon slöt ögonen hårt. Nää, den kom inte, sömnen. Då stirrade hon ut genom fönstret, ut i det mörkblå, ulliga mörkret, stirrade och stirrade så att det sved i ögonen. Men nej.

Plötsligt — var det inte någon

som gick därute i tamburen i alla fall? Eller i köket? Kanske i storrummet? Eller — var det inte från toaletten ljuden kom?

Jag går i alla fall upp och dricker vatten, tänkte hon. Jag är egentligen hemskt törstig.

Ingen fanns i tamburen. Hon tittade för säkerhets skull bakom moderns vardagskappa — den hon tog på sej när hon gick till kontoret på mornarna, den hon hängde upp på kroken när hon kom hem. Nää, det fanns ingen. Inte i köket heller. Diskbänken glimmade till som en blank kniv när hon tände på lampen. Ingen på toaletten. Det droppade från vattenkranen. Hon stängde av riktigt; modern hade tydligen haft brått. Där hängde underklädet på tork. Men ingen fanns. Ingen, ingen. Inte ens i storrummet fanns någon. Det runda bordet glänste som en spegel. Möblerna tryckte tunga mot varann. Ingen ingen fanns.

Hon tassade tillbaks till lillkammaren och la sej. Men att somna, det var omöjligt.

*

Plötsligt hördes det alldeles tydligt att någon kom in. Samtidigt hörde hon moderns röst — röst? Ja.

hon hade tydligen sällskap. Då kurrade hon ihop sej och låtsades sova. Någon sa något, högt och tydligt — en mansröst! Mansröst?

— Tssst, sa modern. Flickan sover.

— Aaaa, sa mansrösten. Tji ho ii. Oalla la la laa. Oalla la la laa.

— Tssst, s modern.

— Aa... för tusan, sa mannen. Jag tror oalla la tjoo jag blev lite på snusen.

— Tsst, sa modern. Kom.

De gick in i storkammarn, det hörde hon tydligt. De stängde dörren efter sej. Då och då skrattade det och bullrade i storkammarn. Vem var han? Hon låg och grubblade på vem han kunde vara. Efter en stund tassade modern in i köket. Det började skramla och klirra där. Sedan gick hon på toaletten — eller stannade hon ute i tamburen? Det spolade lite senare. Det var alltså toaletten.

— Men är man baaa... ra fuller kär, så är man baaaa... ra fuller här, sjöng mannen.

Dörren till storkammarn hade tydligen blivit lämnad öppen. Modern tassade tillbaks, stängde dörren efter sej.

*

Jag går upp och dricker vatten, tänkte flickan. Jag är egentligen hemskt törstig.

Hon gjorde så. Modern kom också in i köket. Så hon var klädd! I bara morronrocken. Strumporna hade hasat ner. Modern ryckte till. Hon såg på flickan med stora, stirrande ögon och halvöppna, röda läppar och vitt ansikte. Det svarta håret burrade oredigt.

— Nä men... är du uppe? sa hon.

— Jag är törstig, sa flickan. Vem är det som har kommit?

Modern tänkte efter en stund.

— Det är din nya pappa, sa hon. En hemskt snäll en... det är annat än "den där" det. Du kommer säkert att få en fin docka av honom. Men skynda dej i säng nu... och sov. Jag ska bjuda honom på lite kaffe.

*

När hon gick tillbaks mot lillkammarn såg hon en skymt av honom. Han satt i soffan med tunt, stripigt hår, små, dimmiga ögon, en stor näsa och en bred, skrattande mun. Han hade tagit av sej rocken. I ena stora handen hade han en röd slips.

— Hoop hoop, sa han när han såg henne. Hej du... min vän. Jaså, är det du som är ute på... på nattlig vis... sivit, va? Ha oalla... hm.

Hon tassade vidare. Hon kröp ner i sängen. Detta var den nya pappan! Docka... äsch, hon ville väl inte ha någon docka. Kunde hon inte få något annat i stället? En cykel, till exempel? En riktig en — en likadan som Inga-Lis hade?

— Men om man baaa... ra fuller är, sjöng den nye pappan.

Och nu var det alldeles omöjligt att sova. En riktig cykel — jo, det skulle verkligen vara någonting. Modern tassade ut i köket, tillbaka. Det klirrade. Det skrattade brett och länge i storkammaren. Modern skrattade lite tystare. Docka? tänkte flickan. Nää. Men en cykel...

*

Hon var törstig så det var alldeles omöjligt att kunna sova. Till slut steg hon upp igen och tassade iväg mot köket. Hon drack. Hon vände och gick tillbaka... Stannade till lite utanför dörren. Det skrattade och klirrade därinne. Plötsligt blev det alldeles tyst.

Modern tittade ut.

— Ha... har du inte somnat än, va?

— Då vill jag hellre ha en cykel, sa flickan. En sån där riktig...

— Oooha iii, skrattade den nye pappan.

— Säkert, sa modern. Säkert får du en cykel av... av farbrorn. Eller hur? sa hon och tittade på honom.

— Jaa, sa han. Två... Eller en sån där du vet... en sån där ta... tandem du vet.

— Men då måste du gå in och sova nu, sa modern. Och det direkt. Jaa, sa flickan.

*

Det var svårt att somna. Tandem? Nää, det var inte en sådan hon ville ha. Utan en vanlig... men en riktig en. Ingen trehjulig för småbarn utan en riktigt riktig. Och en sådan måste ju vara billigare än en tandem. Vad ungarna i kvarteret skulle glo avundsjukt. De skulle nog be att få låna cykeln. Särskilt Gullan, hon var alltid framfusig. Men hon skulle inte låna ut den. Inte till en endaste en. Inte ens till Gun fast

(Forts. å sid. 25)

Om skaldekonstens stötestenar

Törnros-skalden C. J. L. Almquist konstruerade på sin tid det vidunderliga ordet *herrskauskuskpiskklatsch*. Det tungvrickande skaldeordet faller en i minnet, då man med svärligen bibehållet allvar genombläddrar andra delen av Anton Hammarlöws i början av 20-talet utgivna svenska rimlexikon. Denna diskutabla hjälpare i rimnöden är synnerligen innehållsrik, och erbjuder f.ö. på detta ord rimmet *medtävlarinnegrollskrik*. Vill man exempelvis dikta om en *skaldinnenolla*, kan man tillåta sig en förmodan, att hon är antingen av *herdinnelolla* eller en *arvtagarinnefjolla*, som måhända till råga på allt sätter sin *härskarinnenäsa* i vädret för att en *finne kväsa*. De lindrigt sagt kufiska rimmen i ifrågasvarande rimlexikon går som regel alltid att sammanfoga på ett eller annat sätt. Sålunda är självfallet en *bevattningskarl* medveten om att hans mödas lön är *beskattningsbar*, och det kan mycket väl tänkas att han går där och grubblar över problemet *beskattningsrätt* under det han alltemellanåt med jämna mellanrum åstadkommer en *bevattningskvätt*. Möjligheterna är legio.

*

I rent experimentsyfte kan man med ledning av Svenskt Rimlexikon i ett huj snabbkonstruera ett "diktsynopsis" i stil med följande:

En *författarträl*, som råkat mitt in i ett *tattargröl*, blir av *tattarmobb* kallad *författarsnobb*, medan en *tattarkäring* öndgör sig över hans *författarnäring* och en *tattarflicka* sticker handen i hans *författarficka*, allt under det de omkringstående förhånar hans *författarskap* med vidöppna *skrattargap*. Utsatt för denna samfällida *beskrattargadd*, känner han sig som en veritabel *författarklad*, och för att bli kvitt sina *begabbare* och *beflabbare* låter han en del av lönen för sin idoga *förfat-*

... varefter han ilar till författarklubben och bums fattar nubben

tarmöda gå till *tattarföda*. Han överlämnar sekinerna till den närmast stående *tattargubben*, varefter han ilar till *författarklubben*, där han, upprörd som han är, *bums fattar nubben*. Han håller i sin *författarförening* ett tal, fyllt av *tattarförklening*, men avrundar emellertid denna sin oratoriska utsvävning med att avslutningsvis helt filosofiskt konstatera, att när allt kommer omkring är *författarviggeri* inte en bit bättre än *tattartiggeri*. Efter detta stronga anförande blir det en *debatt-stund*, och snart är alla de närvarande som *katt-hund*. Man diskuterar bl. a. en kollega, som på grund av *citatsvrängelse* hotats med *statsfängelse*, och eftersom det förvrängda citatet hämtats från en *statsskrift* om en viss *potentatsgrift*, anses kollegans alster utgöra en *prejudikatskrift*. Med omild överdrift betecknar en talare fallet som en *statsförbrytelse*, ägnad att vålla såväl *senats- som magistratsförtrytelse*, medan däremot en annan talare hävdar, att *kamratens bok*

endast mildt kritiserat *statens ok*. Åtskilliga talare yrkar under den fortsatta debatten på *statsbidrag* och *författarproletariatsfridag*, och efter en del *skattklagande* blir det slutligen allmänt *godnattagande*.

Intet mänskligt är detta fenomenala rimlexikon främmande, och vill man exempelvis rimma på *lantjunkare*, går det — enligt rimsaltaren Hammarlöw — utmärkt med såväl *pedantpjunkare* som *dilerantklunkare*. Man kan lekande lätt svetsa ihop ett känsligt poem om, hur en *konspiranttryss* får en *guvernantlyss*, eller dikta en ballad om en *kommunalbagare*, som reste ut i vida världen och blev *schakaljägarare*, och vars *korpralkrage* sedermera återfanns i en *kannibalmage*. Till de mera diskutabla rimsammanställningarna hör däremot exempelvis sådana som *pormaskkink* och *snorslaskhink* (sic!) med ett tredje alternativ, som är såpass groteskt, att det skulle kunna få själva trycksvärtan att rodna av sedlig harm.

Typiska för vårt lands första rimlexikon är eljest sådana sammanställningar som *flaskgrums* — *snaskmums* — *pladask bums*, *pianoklink* — *guanostink* — *Comojanodrink* och *mansstämma* — *svansklämma* — *befanns stämma*. För att inte tala om rariteter som *ledvärk* — *Mariefredkverk* — *bred särk*, *stadsläkare* — *stassvräkare* — *parnassbräkare* eller *frillablus* — *gerillalus* — *spilla snus*.

Trots förefintligheten av nödrimlexikon av ovan citerade art, har väl — handen på hjärtat! — sannolikt de flesta av oss någon gång stiftat bekantskap med de stötestenar och svårigheter, som är förknippade med skaldens uppgift. Lite tillmans har vi väl alltid någon gång improviserat ett grötrim, och åtskilliga har säkerligen, därtill inspirerade av den första vårförälskelsen, någon gång sadlat pegasen och i högstämda strofer sjungit sitt fulla hjärtas heta trånad. Säkert har det också hänt, att pegasen börjat konstera och stegra sig, när de välbekanta "hand i handske"-rimmen *hjärta* — *smärta*, var

Man kan lekande lätt svetsa ihop ett känsligt poem om, hur en konspiranttryss får en guvernantlyss

— snår, längtan — trängtan o. s. v. utnyttjas till bristningsgränsen och rimkraven blivit mera spekulativa. Hur många intensivt pannrynande vårpoeter har inte under tidernas lopp tuggat sönder sina pennor i fåfängt grubbel, då de helt händelsevis råkat få ord som *evig, kärlek* eller *älska* i ändan på en versrad, och därvid fått anledning att behjärta Heidenstams bekanta ord:

"Och därför ville skalden gråta blod,
när han ej mäktar föda fram sin själ."

Vårt välklingande modersmål äger — tyvärr för vårpoeterna — ett avsevärt antal syskonlösa, men ack så poetiska ord, och dessa absoluta enstöringar har under tidernas lopp vållat poeterna — och märk väl, även de stora kanonerna — åtskillig förtret. Många slingerbultar har gjorts för att om möjligt kringgå dessa skaldekonstens svåraste stötestenar, och därvidlag har nödrimmen fått göra tjänst som hjälpare i nödens stund.

*

Redan salig *Bellman* utnyttjade flitigt nödrimmens möjligheter, och drog sig inte för att i sina epistlar infoga såväl dåtidens slangspråk som mera egenmäktigt omstuvade ord ur egen fatatur. Oftast lyckades han bra, men man kan knappast undgå att haka till inför följande pegasiska krumsprång i 13:e episteln:

"Peter Bredström med sin kärsta!
Hej, gutår, en sup ännu —
den var av de smärsta.

Av broder *Bellmans* nödrim är nog det *värsta*. Emellertid överträffas *Bellman* därvidlag med åtskilliga pegaslängder av *Strindberg* i en dikt, som ifråga om nödrim torde stå i absolut särklass. Vare det mig fjärran, att vilja rikta någon anmärkning mot ifrågavarande dikt — där till har den berett mig alltför stor glädje. Envar, som någon gång känner sig nedtryckt av tillvarons trivialiteter, torde i likhet med undertecknad kunna hämta tröst och vederkvickelse genom att för sig själv deklamera dessa oförlikneliga versrader av ett av vårt lands största genier:

"Gjorde du väl mänskligheten bättre,
gör du lyckliga flera än först?
Hjärtan rör du ej mer än ett vedträ
-----"

För den, som tilläventyrs är road av rimstudier, erbjuder även *Strindbergs* övriga diktning ett synnerligen underhållande material. *Strindberg* torde f. ö. vara den ende diktare, som rimmat på *några*, vilket alltså är något av ett världsrekord. Detta unika rekord återfinnes i den för sin upphovsman typiska vidräkningen med de antika gudastoderna på Nationalmuseum:

"Farväl det sköna, behagligt för *några*,
nu kommer nyttan, nyttig för alla:
Och vill det sköna i stoffet falla
och sig med gagnet ödmjukt *besvägra*."

Åtskilliga skalder och rimsmidare har,

med många gånger sällsamt resultat, kringgått skaldekonstens stötestenar. Till och med *Viktor Rydberg*, som är pappa till följande:

"Det var i konstväg ett underligt *ting*
i *Lundströms* manér, från hans atelier,
den gamle *Lundströms* i *Jönköping*.

En veritabel västgötaklimax presenterar *Levertin* i några versrader, där han säger sig vilja älska med gråt och *smärta*, "lik-som man pressar ljuvlig must ur bittra skidors beska *ärta*...". En "besk *ärta*" bjuder också *Stagnelius* på i en svårsmält strof som denna:

"I blomman, i solen
Amanda jag ser.
Kring jorden, kring *polen*
hon blomstrar och ler.

Lätt konfunderad kan man knappast undgå att utbrista: *Arma Amanda!* Hon måtte ha varit något av en *Midgårdsorm*...

Till sist en liten godbit, som säkerligen har kommit det att rycka i munvinklarna på mången under årens lopp, nämligen följande rader av *Johan Ludvig Runeberg*:

"Ofta mitt i striden brak
lade han in ny tobak."

Man kan smida en kedja, även om inte alla länkarna är av högsta kvalitet. Den slutliga hållfastheten beror, när det gäller poesin, på rimsmidarens skicklighet och omdömesförmåga.

Text
av
WIVI
BRANDT

Teckningar
av
SIGGE
STENSTRÖM

LÄS HISTORIA!

Många människor tycker nog bäst om att läsa utan system — det systematiska hör hemma i skolundervisningen tycker man. Och den litteratur, som utväljes för att läska själen med följer inga strängt uppdragna linjer. Jag syftar nu närmast på skönlitteraturen. Den nyligen avslutade stora bokrealisationen ger en del tankeställare. Man går omkring och upptäcker kanske en bok, som man tänkt läsa vid något tillfälle, men det har aldrig blivit av. Man får syn på den på nytt — och nu till nedsatt pris i bokhandelsfönstret — och så köper man den. Det är likadant under de s. k. boksäsongerna då recensionerna väller fram som en brinnande lava i tidningsspalterna — det är en massa saker man skulle ha läst, men det blev inte av. Jag kommer att tänka just på två av fjolårets stora händelser på bokmarknaden i det sistnämnda sammanhanget. Olle Holmberg kom då med sin bok om Gustaf III och hans skald, ett litteraturhistoriskt arbete kring kungen som stiftade akademien som redan av titeln lät ana att det var en bok man borde läsa. Likaså gäller det Ernst Wigforss minnen, tredje delen, ett stycke samtidshistoria som vi f. n. inte ha någon motsvarighet till. Båda är böcker av den sorten som står sig långt över den s. k. egentliga boksäsongen och jag anser det fullt befogat att i "säsongutjämnande" syfte ta upp dessa båda böcker här, även sedan lavan från den gångna recensionsfloden hunnit stelna. Det rör sig i båda fallen om högst moderna historiska arbeten av utomordentlig litterär förtjänst.

*

Gustaf III är en omskriven kung — i det avseendet tycks han ha fått sina hetaste önskemål uppfyllda. När han höll sitt invigningstal till

Svenska akademien den 5 april 1786 var det inte bara fråga om ett instrument för vitterheten och de bokliga konsternas utveckling utan också att resa äreminnen — och i synnerhet över de "Tre Store och odödlige Konungea" som hette Gustaf...

Statsminister och kung i otvungen samvaro

Och nog har Gustaf III blivit omskriven. Historieskrivarna ha nog heller inte alla gånger följt den arbetshypotes för dylikt historieskrivande som kungen tänkt sig; åtminstone vad det gäller närgångna granskningar av honom själv. Alldeles säkert hade han ingen tanke på vad bladen i en viss herr Adlerbeths och hertig Carls gemål Hedvig Elisabeth Charlottas memoarer skulle avslöja för eftervärlden, när han höll sitt högtidliga tal vid akademins invigning.

Olle Holmberg genomför sin redovisning konsekvent med belysande citat ur olika källskrifter, källor ur vilken både de ljusa och mörka dragen i den omstridde kungens levnadsvandring sorterar upp. Om man vid sidan om den föreliggande boken gör en utflykt till Georg Landbergs "Gustaf III i eftervärldens dom" finner man ytterligare bestyrkt att författaren sökt att plocka med alla de fakta som finns i målet och att kungaporträttet med skalden Leopold bredvid sig ter sig som en helgjuten skapelse; en skildring med lyskraft och litterär finess långt utöver vad man kan ana sig till av bokytteln.

*

Även Wigforss tredje och avslutande memoarbok rör sig i tronens grannskap, men i en annan tid då kungainflytandet krympt ihop till en symbol i ett demokratiskt statsskick. Wigforss bok har också förtjänsten med Holmbergs att vara belysande och lättläst på samma gång med gediget stoff, utkristalliserat med vetenskaplig konstfärdighet och omsorg. Även den moderne statsmannen Wigforss ägnar ett avsnitt i sin bok åt kungamakten och kungen i ett senare tidsskede — men så olika den "envålds allombjudande konung" som mött oss i det föregående, litteraturhistoriska verket! — "Kungen var en rest av överhetsstaten. Det ärftliga kungadömet en symbol för hela samhälls-skiktning i klasser med ärftliga privilegier", skriver Wigforss. Kungen synes heller inte ha varit särskilt intresserad av finansfrågor, men vid ett tillfälle — när den stora skattereformen lades fram för 1947 års riksdag — frågade kungen W. i konseljen "om det inte vore fara för att propositionen om kvarlåtenskapskatt skulle vägras remiss i

VÅGRÅTA ORD

1. Till färg och smak ungefär som diskvatten. (7)
5. En misspyrdande bildning. (5)
8. Är lussekatt men inte moralkaka. (5)
9. Hall. (7)
10. Har ännu svårt att stå på sina ben i rokokko. (7)
12. Dystert rike. (5)
13. Fortfarande. (4)
15. Dom. (13)
18. Har skarpa ögon. (4)
19. En som man kan förväxlas med. (5)
21. Bör man tänka på, innan man klipper till. (7)
24. En som ser sig om i världen. (7)
25. Vass en masse. (5)
27. Två i härbärke. (2)
28. Den stat är bra, där man får säga att styrelsen är —. (5)
29. För många så'na blir man full av. Och brukas det, när fyllerister äro på hemväg. (7)

LODRÅTA ORD

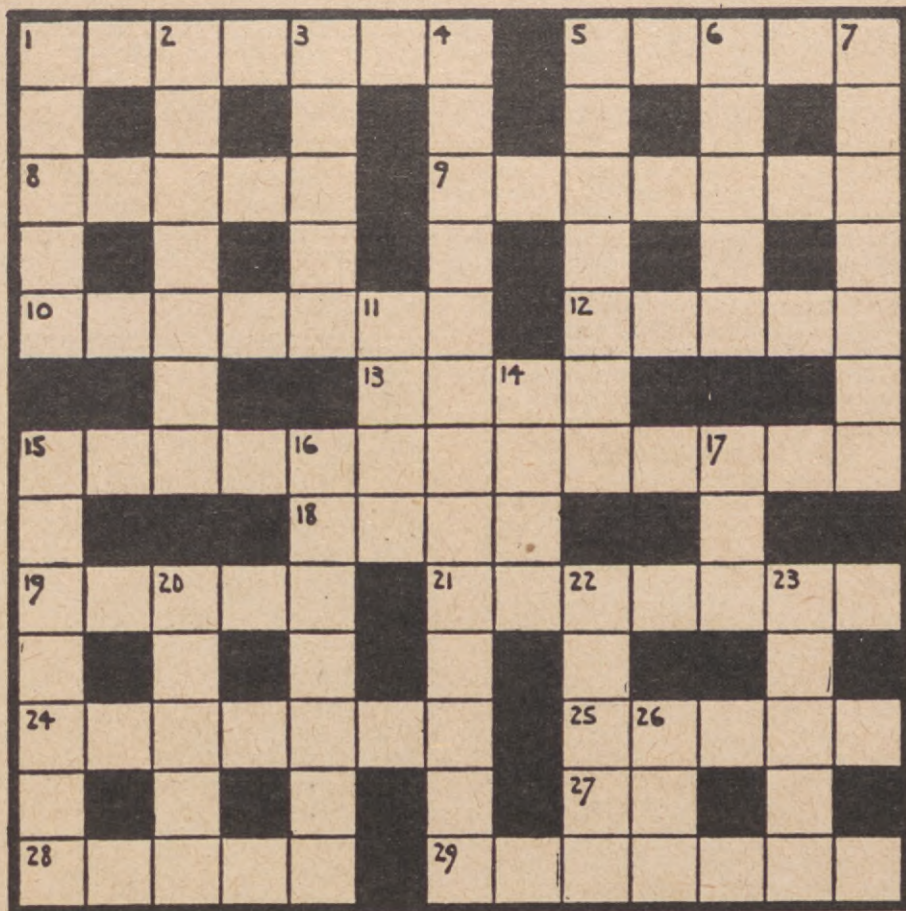
1. Landet utan bilar och tåg och radio. (5)
2. Hör efterhjulen till. (7)
3. Har en skvallertant mycket att säga om. (5)
4. Kallas en fisk med mycket ben i. (13)
5. En bild därav har Sehlstedt gett: "Uj! Ni skulle bara sett! Korvar, gåsbröst, spickemat, sötost, mjölk i stora fat..." (7)
6. Hotell och bagatell. (5)
7. Inte så svår eller tungrodd. (7)
11. Marxism. (4)
14. Folkbildning i huvudstaden. (4)
15. Lyser vit hos en svarting. (7)
16. En liten del av Tysklands mark. (7)
17. Har inga ben men kan förflytta sig ganska snabbt. (3)
20. Vin och vatten. (5)
22. Flera tusen år gammal bildning. Och är en havande kvinna inte. (5)
23. Får man de dumheter man gjort. (5)
26. Är natten klockan 1. (3)

Tävlingsregler

Lösningar till korsord nr 5 skall vara Status redaktion, Kocksgatan 15, Stockholm, tillhanda senast den 10 juli 1955. För att komma med i prisbedömningen måste tävlingsförsändelse vara märkt "Korsord nr 5". Glöm ej att tydligt ange namn och adress. Två priser, ett på 10:— och ett på 5:—, utdelas. Lösning och pristagarnas namn kommer i juninumret.

kamrarna såsom grundlagsstridig". Han hade ingen personlig mening i den frågan, men önskade att risken övervägdes. Wigforss försäkrade, att något förslag som riksdagen skulle anse grundlagsstridigt ännu skulle han inte lägga fram. Efter konseljen, berättar Wigforss, "kom han bort till mej och förklarade i mera personlig och hjärtlig ton än jag någon gång förut hört från hans sida, att han inte ville jag skulle missförstå vad han yttrat. Han tyck-

KORSORD nr 5

Lösning till korsord nr 3

VÅGRÅTT: 1. Havamal. 5. Hyra. 8. Oblat. 10. Pässjuka. 12. Stöt. 13. Fimp. 15. Embryo. 16. Orgel. 17. Inne. 19. Otro. 20. Ruter. 21. Lärare. 22. Magi. 24. Saga. 26. Sängfilt. 30. Öppen. 31. Anka. 32. Gourmet.

LODRÅTT: 1. Hop. 2. Visum. 3. Maj. 4. Lok. 5. Has. 6. Ytterst. 7. Astronomi.

9. Babels torn. 11. Uppgörelse. 13. Fridlysta. 14. Poe. 18. Norrgök. 19. Orm. 23. Axiom. 25. Apa. 27. Äng. 28. Gnu. 29. Tät.

Pristagare:

1:a pris kr. 10:—, K. G. Klaesson, Järnvägsgatan 39 A, Visby.
2:a pris kr. 5:—, Werner Andersson, Almbyallén 36, Örebro.

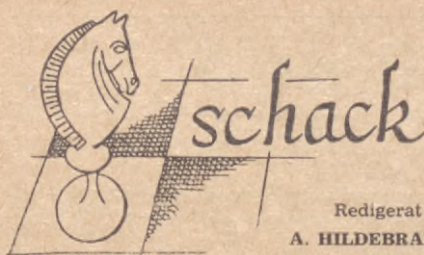
te det skulle vara ledsamt, om jag råkade ut för ett sådant bakslag i riksdagen."

Konung Gustaf den femte kom så småningom för mej att representera kungligheten ur det förgångna, ännu med en fläkt av Guds nåde, inte helt kommen till ro i formerna för en parlamentarisk demokrati, säger Wigforss vidare i sina reflexioner över kungamakten i en modern demokrati. Dessa funderingar kan både tjäna som slutvin-

jett och understryka vår fanfar inledningsvis: att inte försumma historiska studier och tillbakablickar i forntid och nutid. Sådana återblickar gör oss mera mogna att förstå dagens skeende omkring oss, i tidningsspalterna, i riksdag, samhälle och levande debatt. S. H.

OLLE HOLMBERG: Leopold och Gustaf III, Bonniers, pris kr. 23:—.

ERNST WIGFORSS: Minnen III, Tiden, pris kr. 17:50.

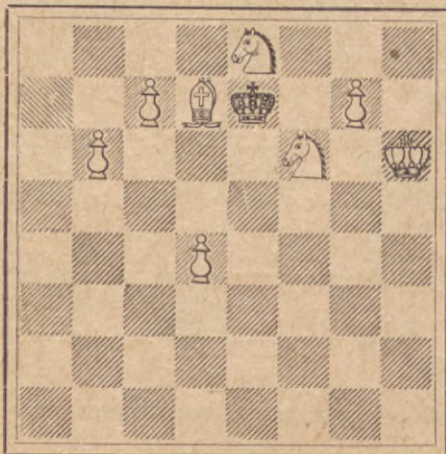
Redigerat av
A. HILDEBRAND

EN ENSAM SVART KUNG

mot 8 vita pjäser hittar vi i dagens problem av G. N. Cheney. Man tycker kanske, att det inte är någon större konst att sätta matt i 2 drag med sådan övervikt, men rätt snart kommer man underfund med att det hela är knepigare än vad man tror.

G. N. Cheney är en av problemkonstens klassiker och många av hans verk är även i dag lika njutbara som de var det för 60—70 år sedan när de komponerades, och detta trots den stora utvecklingen som problemschack genomgått sedan dess.

PROBLEM
av Georg N. Cheney

Matt i 2 drag

MINIATYRPARTIET

som vi återger nedan, är spelat per korrespondens av Sune Johansson på Läns-sanatoriet Uttran. Det är inget "stormästarparti" utan en långt ifrån felfri uppgörelse. Icke desto mindre är det en livlig och lärorik tvekamp som tydligt illustrerar spelöppningens faror och angreppets tjusning.

Vit: Sune Johansson Svart: D. O.

1. e2—e4 e7—e5
2. Sg1—f3 Sb8—c6
3. Lf1—c4 Sg8—f6
4. Sf3—g5 — —

Vit börjar angreppet mot den svagaste punkten i svarts ställning — bonden f7.

4. — — d7—d5!
5. e4×d5 Sf6×d5(?)

Bondeoffret i samband med d7—d5 är svarts bästa fortsättning. I sitt femte drag tar dock svart tillbaka bonden i stället för att spela på en bättre utveckling medelst 5. —, Sc6—a5! eller 5. —, b7—b5! Partidraget betecknas i många spelöppningar som ett direkt feldrag. Stormästaren Paul Keres anser dock detta drag vara spelbart, men bifogar, att svart måste spela ytterst exakt för att kunna överleva vits farliga angrepp.

6. Sg5×f7! — —

Ser mycket starkt ut. Emellertid har teoretikerna bevisat att draget 6. d2—d4! är ännu bättre.

6. — — Ke8×f7
7. Dd1—f3† Kf7—e7??

Början till alla olyckor. Absolut nödvändigt var 7. —, Kf7—e6 för att försvara sin springare så länge som möjligt.

8. Lc4×e5 Sc6—d4
9. Df3—f7† Ke7—d6

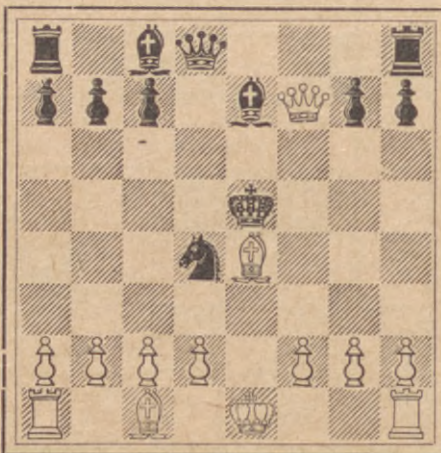
Det svarta majestätet ger sig ut på en farlig Eriksgata.

10. Sb1—a3! Lf8—e7
11. Sa3—c4† Kd6—d7
12. Sc4×e5† Kd7—d6
13. Ld5—e4 — —

Hotar matt med damen på d5, som svart dock kan parera medelst 13. —, Lc8—e6.

13. — — Kd6×e5?

Farlig glupskhet!

14. f2—f4†!! — —

På 14. —, Kd6 blir svart matt efter 15. Dd5.

14. — — Ke5×c4
15. d2—d3 matt.

Så var det den oansenlige bonden d2 som beseglade den svarta kungens öde.

Lösningen till problemet av G. N. Cheney

1. Se8—d6! Nu står vits båda springare i slag, men: 1. —, K×d6 2. c8S! matt, 1. —, K×f6 2. g8S! matt.

Gävleborgs län går in för generell sänkta avgifter för tbc-sjuka

I samband med att sjukförsäkringslagen trädde i kraft införde landstinget enhetlig taxa för alla vårdanstalter. Det innebar för sanatoriet en ökning från 1:50 till 3 kr om dagen, vilket motsvarar vad sjukförsäkringen ersätter. Det visade sig dock att många av de tbc-sjuka var utförsäkrade och inte fick något från sjukförsäkringen. Sjukförsäkringsreformen kom därmed att indirekt medföra en försämring. Förvaltningsutskottets beslut innebär emellertid en återgång till vad som gällde före årsskiftet.

Denna fråga är aktuell för hela landet, och sedan De lungsjukas riksförbund fört den på tal har landstingsförbundet rekommenderat en lösning som går ut på att de utförsäkrade individuellt skall ansöka om nedsättning. Som första landsting skall Gävleborg nu tillämpa nedsättningen generellt. Någon ansökan skall inte behövas.

NU RIDER VÄREN... (Forts. fr. sid. 12)

skrattade nu åt sin egendomliga dröm. Han hade ju absolut ingen anledning att gråta. Det var ju morgon — vårmorgon. Vattnet dropade från taken och han blev så småningom vaken. Vårmorgonen hade lösgjort sig ur nattens armar och hela världen utanför vindskyffet, där han bodde, tycktes vänta på att få ta emot honom. Han gick, ännu något omtumlad, ut för att beskåda naturens förvandling. Visserligen kom han ihåg, att han drömt en mycket sällsam dröm om att han träffat en redaktör, som gett honom ett stort förskott på en världikt. Men vad betydde det. "Dikter. Pengar. Redaktörer. Uff! Och fruntimmer — fy sjutton!"

*

Han gick alltså ut. Knappt utkommen på gatan mötte han en redaktör. Han (redaktören) sken som en vårsol. Och utan att fråga poeten om han var i behov därav, tog redaktören upp en späckad plånbok och ville ge poeten hundra kronor för en världikt — "högst åtta rader" — till nästa års vårnummer. Poeten tittade på honom. "Dikter. Pengar. Redaktörer. Uff!" Sade poeten och viftade med kalla handen. Och så gick han suveränt ut i världen. Redaktören sjukskrev sig.

*

Ja, så går det när våren rider sin Eriksgata. Men det har aldrig hänt någon gång tidigare. Och det kommer inte heller att upprepas. Ty nu är båda döda — för många, många år sedan. Poeten var tokig. Och redaktören blev missanpassad... efter att ha upplevt en "så egendomlig händelse". Men att poeten inte begrep att redaktören var en sällsam figur, det är eller var ett tecken på hur förmörkat hans förstånd var.

Olof Hallsten

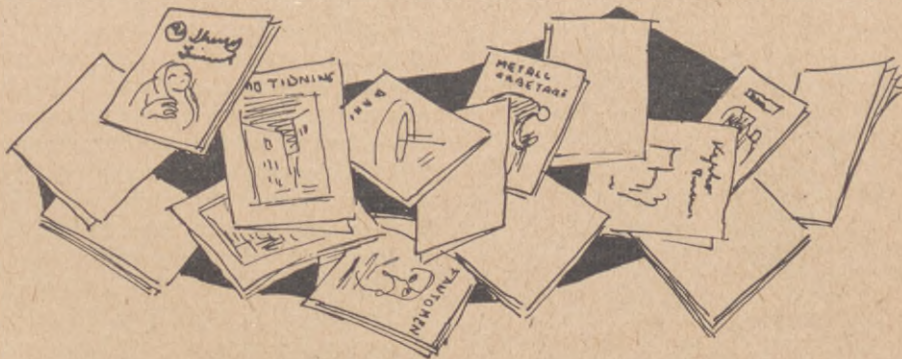
KÖP
SOLSTICKAN

Tvårsnitt genom vår tidningspress

av ANDERS W. MÖLLERYD

"Inländsk tidningstaxa" ger många fakta om "Tredje statsmaktens" vikt och volym

Teckningar: Gunnar Persson

"Inländsk tidningstaxa" heter en liten publikation som Generalpoststyrelsen ger ut till varje årsskifte. I denna är upptaget alla de svenska tidningar och tidskrifter, som kan bli föremål för prenumeration. Man får väl anse att den praktiskt taget täcker hela vår tidningsflora, den ger en klar bild av vad vi har i tidningssväg.

En titt i 1955 Inländska tidningstaxa kan ge anledning till en hel del slutsatser och funderingar. Det visar sig att vi inalles har 1.900 tidningar och tidskrifter i vårt land. Siffran innebär en ökning av omkring 50 från förra året. Tidningsdöden skulle alltså inte ha härjat indöden om "tredje statsmakten". Som vi har 7,2 milj. invånare i vårt land innebär siffran 1.900 att det i genomsnitt står omkring 3.800 svenskar bakom varje tidning.

Roar man sig med att spalta upp våra tidningar allt efter deras andliga hemvist finner man, att de rent fackliga tidskrifterna intar den största platsen. Nära på 700 av våra tidskrifter har denna karaktär. Det är ju rätt nära hälften av alla. Dessa facktidningar, varav en hel del är rent vetenskapliga, meddelar kunskap och ventilerar yrkesspörsmål i de mest skilda ämnen. Där finns blad om svinskötsel, polio, tandläkeri, fåravel, arbetarskydd, släktforskning, judiska problem, skolundervisning, försvarsproblem och där är facktidningar som sysslar med frimärkssamling, pingpong, brevduv sport, television, sång, schack, trav, fotografering, tvätt, hundar, katter, stenografi, homeopati.

Ja, facktidningarna belyser praktiskt taget alla problem i vårt samhälle, och de har digert vetande att ge åt den vetgirige.

På andra platser bland de olika grupperna kommer de tidningar, som har religiös, kristlig eller kyrklig karaktär. Gruppen räknar 365 olika tidningar. De religiösa har insett inte bara det talade utan också det skrivna ordets betydelse, när det gäller att utbreda och hålla kvar åsikter. I denna grupp finns det

Det finns tidningar om allting — om fåravel, släktforskning, brevduv sport m. m.

några katolska blad, likaså några som lämnar upplysningar om de mosaiska församlingarnas verksamhet. På sätt och vis är gruppen ännu större, därför att flera dagstidningar och tidskrifter av veckotidningstyp egentligen har en klar kristlig ton. Svenska Morgonbladet, Dagen, Svenska Journalen är exempel härpå. En del av denna grupps tidningar står just på gränsen till rena facktidningar, såsom "Effata", Frälsningsarméns tidning för dövstumma och blinda, eller Teologisk kvartals-tidskrift eller "Tidskrift för pastoratförvaltning". En del tycks bara vara enkla lokala medlemsblad som knyter sig kring en viss kyrka eller samfund någonstans i våra bygder.

Av denna senare typ är "Meddelanden för missionsverksamheten inom Betania i Malmö" eller KFUM-nytt från Lundby" eller Säfte Missionsförsamlings Månadsblad" eller "Kirsebergs Kyrkoblad".

Först som nummer tre kommer blad av dagstidningstyp, alltså våra vanliga nyhetstidningar, som vi helst vill läsa på morgonen innan allt annat och som vi slänger bort i samma ögonblick vi tagit del av deras innehåll. 265 dagstidningar räknar vi till. Dagstidningar är egentligen en oegentlig benämning på denna grupp. Det finns inte mer än 17 som kommer ut alla dagar i vecka. Största delen av dem håller söndagen fri, ganska många kommer bara tre gånger i veckan. Ja, en del orkar bara komma en gång i veckan.

I Generalpoststyrelsens tidningstaxa har man också räknat ut årsvikten på de tidningar som distribueras. De borgerliga tidningarna i Stockholm ligger här i täten med Dagens Nyheter som klar etta. En årgång av DN väger 69,3 kg. Svenska Dagbladet kommer in som tvåa med 52,1 kg. Stockholms-Tidningen därefter med 49,4 kg. MT nöjer sig med 31,7 kg.

I rikets andra och tredje stad håller man sig också med några tunga tidningar. Sydsvenska Dagbladet är värst med 50,3 kg och vinner därvid över Göteborgs-Posten med ett knappt kilo. Av de övriga två drakar i Malmö väger Arbetet 35,2 kg och Skånska Dagbladet 37 kg. Och av de övriga Göteborgsaviserna väger en årgång av Göteborgs Handeltidning 34,2 kg, Ny Tid 31,4 kg och Göteborgs-Tidningen 24,2. Det är tunga bördor tidningsbuderna har att släpa på om mornarna.

De stora tidningarna i Stockholm

Tidningsgumman har det knogigt där hiss saknas och trapporna är många

är också värst när det gäller prenumerationspriset. Det kostar nu 69 kr om året att prenumerera på en av de stora tidningarna. Det gör ett pris på kr 1:— till 1:40 per kilo tidning.

Bredvid våra storstäders pappersdrakar ter sig landsbygdens och våra småstäders dagstidningar lätta som fjun. Utan större ansträngning skulle man kunna bära en hel årgång av dem. För att ta några exempel, så skulle en årgång av Hjo Tidning bidra till pappersinsamlingen med fyra kilo, Gränna Tidning med 2,7 kilo, Bengtsfors-Tidningen med 4,1 kilo, Östhammars Tidning med 6,8 kilo, Ölandsbladet med 5,8 kilo osv.

Från rena facktidningar, religiösa blad och dagstidningar är det ett rätt stort gap till nästa grupper av tidningar. Ungefär jämsides placeras sig fackförenings- och tjänstemannatidningar och s. k. veckotidningar av allmän karaktär. Båda grupperna räknar omkring 130 nummer. Fackföreningstidningarna har till uppgift att informera medlemmarna inom förbunden och vara kontaktorgan mellan styrelserna och medlemsskarnorna. Men de har inga enhetliga utgivningsterminer. Den tätaste utgivningstiden för dem är ett nummer i veckan, men det är bara några få som har denna täta utgivning, nämns kan Metallarbetaren, Fackföreningsrörelsen, Signalen, Folkskolläraernas Tidning, Folkskollärarinnornas Tidning, ja, sen kan vi faktiskt inte leta upp fler med så pass tät utgivning. Det stora flertalet, bland dem Sjömannen, Gjutaren, Beklädnadsfolket, Maskinbe-

fälet, Ladugårdsförmannen, Mål och Medel (Livsmedels- och bryggeriarbetarnas) nöjer sig med ett nummer i månaden. Några av de större fackförenings- eller tjänstemannatidskrifterna förmår komma ut två gånger i månaden, nämns kan Lantarbetaren, Lanternan (Tullmännens), Kommunalarbetaren, Arbetsledaren, Handelstjänstemannen, Polistidningen, Medlemsblad för Sveriges Veterinärförbund. En hel del har inte mer att säga än att det räcker med kvartalsnummer.

Veckotidningar av allmän karaktär, vanligen avsedda som förströelseläsning och som går att köpa varsomhelst, finns det ungefär lika många som fackförenings- och tjänstemannatidningar. En del står just på gränsen mellan att vara medlemstidningar eller allmänna blad såsom Vi eller Ica-Kuriren eller Frihet, som också kan räknas till de politiska, eller Industria som tangerar facktidningen. En viss specialisering gör sig dock gällande på detta område, det finns sådana tidskrifter som "Teknikens Värld med Flyg", "Teknik för alla", "Motor", "Musikrevy", "Foto", "Tennis-Tidningen", som alla riktar sig mot vissa intressen.

Den som tar sig för — sådant är inte så ovanligt — att vecka efter vecka samla dessa allmänna, elegant illustrerade veckotidningar skulle efter ett år få en packe på sex—sju kilo. Den tyngsta packen skulle bli efter Vecko-Journalen, man skulle här få 7,8 kilo, därefter kommer Allers och Hemmets Veckotidning med 7,4; Veckorevyn och Husmodern skulle ge drygt sju kilo. Folket i Bild skulle väga några hekto över fem kilo, lika mycket som Se. Smälningen är betydligt lättare och väger bara 3,7 kg. Vi väger 3,9 kg.

Denna grupp tillfredsställer ganska skilda läsintressen. Där finns tunga ambitiösa tidskrifter med gediget kulturellt innehåll såsom Ord och Bild, Folklig Kultur, Paletten, Perspektiv, Konstrevy, Samtid och Framtid etc. Å andra sidan finns det enklare tryckalster, som i första hand riktar sig mot barn och ungdom, nämns kan: Stålmannen, Fantomen, Cowboy, Blondie, Texas, Thriller-Piller, Terry och piraterna, Spex, Mästerdeckaren, Mästerkat-ten etc.

Ganska stor plats i vår tidningsflora intar de rent politiska bladen. Drygt hundra finns det av den sor-

ten. Praktiskt taget nästan alla dagstidningar är ju politiskt inriktade och aktiva, men här räknas bara sådana som direkt informerar partimedlemmar och som håller väljarna varma och försöker erövra nya själar. Vanligen kan man av det politiska bladet genast räkna ut för vilket parti det slåss, men ibland döljer de sig "förrädiskt" bakom ett neutralt namn. Vem kan räkna ut att Hallandsbladet och Folk och Samhälle är folkpartistiska, att Dagsbilden och Aktuell information är soc.-dem., att Alternativ och Häl-singborgaren är höger?

Det finns åtminstone 60 rena medlemsblad upptagna i tidningstaxan. Ibland är det elever vid någon folkhögskola, såsom vid Tärna, eller militärkompisar vid något regemente såsom vid Älvsborgs Regementes Kamratförenings Medlemsblad, eller medlemmarna i någon idrottsklubb som i Göta, Häl-singborg, som med hjälp av en liten tidning håller kontakt med varandra. "Skeppsorder för Besättningen Rydbergsgastarna" är ett typiskt blad för denna grupp. Medlemsblad kan också vara ekonomiskt betonade, som "Jönköpings fastighetsägareförenings medlemsblad".

Tre ungefär lika starka grupper av tidningar kommer till sist: nykterhetstidningar, hembygdstidningar och personaltidningar. Alla grupperna räknar omkring 30 nummer. En del av nykterhetstidningarna är lokala medlemsblad, men några, Ariel, Reformatorn, Verdandisten och Tirfing är rikstidningar och kommer ut antingen veckovis eller månadsvis och hamrar oupphörligt på i sin kamp mot spritmissbruket.

Antagligen finns det fler hembygdstidningar än som upptagits i tidningstaxan. Ofta ger hembygd-föreningarna ute i våra bygder ut

Serier och bildtidningar lockar de yngsta

DEN NYA PAPPAN

(Forts. fr. sid. 17)

hon var ju snällast av flickorna. Hon kanske skulle skjutsa henne en bit.

Att det skulle vara så svårt att somna i kväll. Ibland lyssnade hon inåt storkammarn. Vilka underliga röster. Hon kände inte igen moderns.

— Oalla la, sjöng den nye pappan.

Gun kanske ändå skulle få låna den och göra en sväng. Men bara en kort. Hon var i alla fall den bästa kamraten.

— Sakta i backarna, sa modern.

— Ha ha.

Hon hörde orden och skratten. Det var omöjligt att somna. Det var nog mycket sent nu ty det hördes inte så mycket slammer ifrån gatan. Och det ulliga sommar-mörkret började ljusna lite.

Hon tänkte på cykeln. En riktig cykel... en riktig cykel... riktig cykel... riktig... Tanken snurrade inom henne men allt långsammare, långsammare...

Till slut somnade hon.

*

På morgonen var modern sur och arg. Hon var svart under ögonen och tog sej då och då åt huvudet. Det var söndag och solen kastade glittrande guld knippvis in genom fönstren. När flickan förde cykeln på tal svarade inte modern. Hon bara snäste åt henne att gå ut och leka. Den nye pappan var försvunnen.

Länge väntade hon på den fina cykeln, dag efter dag, vecka efter vecka...

Men den nye pappan kom aldrig tillbaka.

lokala blad en eller ett par gånger om året, huvudsakligen avsedda för medlemmar.

Personaltidningarna ges ut av de större företagen och koncernerna, och är vanligen mycket påkostade och delas vanligen gratis ut till alla anställda, kunder och leverantörer. Deras uppgift är att informera om allt eller rättare sagt det goda som sker inom företaget, det gäller för dem att se allt från den fördelaktigaste sidan.

En hel del av bladen som upptagits i Inländsk tidningstaxa är det hart när omöjligt att på rak arm lokalisera i andliga hemvister. And-

PRESSEN SKRIVER

(Forts. fr. sid. 5)

Det är viktigt med vetenskaplig prövning av nya mediciner

framgår i en översikt i *Svenska Dagbladet* som gjort ett besök hos några vetenskapsmän vid Karolinska institutet. Strömmen av nya mediciner ökar — inte minst gäller detta tbc-preparat. F.n. har denna prövningsinstitution ingen fast organisation — anslag har man fått skaffa på frivillig väg — och man anser nu att statsmakterna bör gripa in.

Liknande undersökningar av antituberkulosmedel har tack vare stöd av Svenska Nationalföreningen mot tuberkulos sedan 1947 bedrivits på olika svenska sanatorier med för behandlingen synnerligen betydelsefulla resultat, vilka medfört stora inbesparade belopp med hänsyn till vårdkostnader, snabbare tillfrisknande och räddade liv. En av de senaste undersökningarna av detta slag, där man liksom i övriga fall måst kämpa hårt för att skaffa fram pengar, har gällt prövning av de nya rheumamedlen.

Både laborator Goldberg och docent Lindgren understryker, att ett slentrianmässigt, grovt ovetenskapligt sätt att pröva läkemedel fortfarande är regel i större delen av världen. Skall man med säkerhet kunna använda ett nytt medel, måste det obetingat först vara genomprövat ordentligt. Det är oekonomiskt, framhåller de, att använda ett överksamt läkemedel både ur patientens synpunkt och rent nationalekonomiskt. Det kan nämligen inte anses försvarbart att industriens produktionskapacitet får upptas med tillverkning av ineffektiva ämnen och att därmed forskningen, inriktad på framställning av nya — och bättre — medel, hindras.

Om fastan som hälsomedel

talade den s.k. "faste-doktorn" Arne Winqvist i Gävle enl. vad *Arbetarbladet* meddelar.

Många anser att fasta på fruktsaft är att föredra, då kroppen i så fall under

ra röjer genast genom sitt namn var de hör hemma, exempelvis "Jerusalemalems budbärare", "Guds husfolk", "Israels väktare", "Libanon" är rätt så lätta att placera in i sitt sammanhang. Men var ska man placera tidningar med namnen: "Tänk", "Häpna", "Luftrenaren" — kan det vara en ideell, teknisk eller biologisk tidning? "Porten", "Metern", "Blå kontakt". Och vad kan "Göteborgske Spionen", "Tulimuld" och "Se upp" för att ta några ytterligare exempel, det skulle vara något av puzzle att placera in dem i sitt sammanhang.

fastandet tillföres mineraler och vitaminer, men själv föredrog han en fasta på uteslutande vatten. Och då bör man dricka så mycket vatten som törsten kräver, men inte heller mycket mera. Bedrives fastan rätt, så inträder vid olika tidpunkt för olika individer till slut den fas i behandlingen, då temperaturen stannar vid det normala, ögonen blir klara, hyn rosig och andedräkten fin. Då har fastan gjort åstundad verkan. Och man bör hålla i minnet att fastan icke är något universalmedel.

Man bör vara försiktig med fastan, särskilt när det gäller sådana sjukdomar som tbc fastslog naturläkare Winqvist. — Ja, att svälta har precis aldrig varit något effektivt medel mot tuberkulos så vitt vi har kunnat finna — så i det avseendet har nog "doktorn" rätt. I övrigt verkar hans framställning en smula "rosig". Vi tror nog att man kan få "klara ögon och rosig hy" på mera naturligt sätt, t.ex. genom att äta och sova ordentligt.

påhlssons

Malmö

bröd
gott bröd

DAMER

någoting just för Er

TELI hempermanent för 4:50

Ett av de mest sålda Hempermanenten i utlandet äntligen i Sverige. På kort tid erhåller Ni en Permanent som är LÄTT ATT LÄGGA — HÅLLBAR — OFARLIG!

Ni blir stormförtjust över det strålande resultatet.

GÖR SLAG I SAKEN BESTÄLL NU — VACKER I HÅRET HELA SOMMAREN. Bruksanvisning medföljer.

Komplett sats med spolar Kr. 7:50

„ „ utan „ Kr. 4:50

Vid köp av 10 satsar lämnas 10 % rabatt

Kem. Tekn. Firman TELI
Postfack 14018, Malmö

Sänd mig mot postförskott o. fraktfritt
..... st. kompl. med spolar Kr. 7:50
..... „ „ utan „ Kr. 4:50

Namn:

Bostad:

Postadress

Berättare: GUNNAR BROLUND

Tecknare: SIGGE STENSTRÖM

Det var en gång en man som hade en häst hos sej när han vaknade. Det vill säga, hästen stod ute i hallen. Hur hästen kommit dit och vad den hette ska vi inte syssla med här. Hästen stod där bara, och sånt kan hända. Lyckligtvis såg hästen snäll ut, och var det också. Mannen tittade på hästen och försökte dra sej till minnes vad som hänt kvällen innan, men det kunde han inte. Sen klap-

pade han hästen. Hästen tittade på honom med två stora bruna lugna ögon som hästar gör, och då såg mannen att hästen såg hungrig ut. Då gick mannen ner till sin specerihandlare och köpte sex stora paket knäckebröd. Allt detta åt hästen begärligt.

*

Mannen blev nu medveten om den faktiska skillnaden mellan en tänkt häst och en verklig häst. En tänkt häst ser ståtlig ut, är ofta arab och vit över hela kroppen med undantag för en svart fläck i pannan, är snabb som vinden och klok som ugglan. En verklig häst kan vara, som i mannens fall, av nordsvensk ras, ha ett kullrigt huvud på vilken ingen grimma i världen sitter kvar, vara brun över hela kroppen utan vit fläck i pannan, inte så snabb och inte så dum.

Dessutom har en verklig häst vissa vanor som aldrig en tänkt häst har, och som kan vara nog så besvärande för den som ska moka i

ett stall, men som blir ett verklig problem om hästen nu står i en modern enrummare.

Alltnog, mannen bredde ut rikligt med tidningar på golvet i hallen, sen rakade han och tvättade sej, sen ordnade han med rinnande kallt vatten i tvätthon så hästen inte skulle törsta, lämnade badrumsdörren öppen, och gick så full av tankar till sitt arbete.

Många gånger under dagens lopp försökte han dra sej till minnes vad som hänt kvällen innan, men allt var bara en svart natt för honom, ur vilken en häst kommit fram. Sen satt han där full av tankar över skillnaden mellan dröm och verklighet.

För han hade alltid önskat sej en häst.

Och nu hade han en.

*

Så tänkte han på en historia han läst om en skoputsare som önskade sej vingar och fick också. Men skoputsaren fick just aldrig någon tid att flyga och vingarna blev honom till mycken förtret i hans arbete. Kunderna trampade på dem.

Så tittade mannen ner på sina siffror, och beslöt att addera en rad igen. Då kände han att någon knuffade hans axel. Han tittade upp och där stod hästen.

Då kom hans chef förbi. Men denne tittade inte ens åt hästen. Istället tittade han på mannen och drog in luft genom näsborrarna.

— Ni luktar stall, sa han kritiskt. Sånt passar sej inte på kontoret.

Mannen tittade på hästens kullriga huvud, på vilket ingen grimma i världen skulle sitta kvar. Och så suckade han.

Då förstod mannen att det fanns två slags verklighet. En verklighet som man kunde fly från, och en annan som man inte kunde fly från.

*

Och hästen var just det slags verklighet man inte kan fly ifrån.

Och han förstod inte bara detta där han satt full av tankar och lukade stall. Så länge man bara besväras av en verklighet man kan fly från, drömmer man om en riktig verklighet, en sån där verklighet full med kött och blod och lidelser och äventyr.

Eller man drömmer bara om en häst.

Och till slut har man en häst. Och en häst som stannar. En häst som behöver säckvis med knäckebröd och rinnande kallt vatten i tvätthon och massor av tidningar på golvet. Och som har ett kullrigt huvud på vilken ingen grimma i världen sitter kvar.

När klockan slog fem, lade mannen ner sin penna och stoppade sina papper in i pärmen, tog sin hatt och rock och gick hem. Hästen följde snällt vid hans sida.

På hemvägen köpte mannen en skyffel och tolv stora paket knäckebröd.

Mannen levde till hög ålder. Och det gjorde hästen med.

Visste Ni det:

Var fjärde svensk familj har sina sparslantar i tryggt och räntebärande förvar i Svenska Handelsbanken

banken med de många och de små kunderna — över 3/4 miljon sparräkningar

banken med de många aktieägarna — av de 48 000 aktieägarna har de flesta aktier för mindre än 1 000 kronor

banken med de flesta kontoren — 315 kontor över hela landet

BANKEN FÖR ALLA

Svenska Handelsbanken

RÖD- SPRITEN

måste vara med, när det stuvats in för en längre eller kortare färd.

Skaffa Er ett pun-
kerkök och Ni är
ifrån alla bekymmer
med bränslen, som
medföra os och lukt

STOCKHOLM

JUTELUMP

Säckar och juteväv köpes. Fördämnings-
mattor, cisterner, sand- och torkgaltar
säljas. Koksgrutor, Järnbalkar och Plåt.

A. JÖNSSON & C:o

Timmermansgatan 47 - Stockholm

Tel. 43 03 59, 43 63 83

BORÅS OCH SÖDRA ÄLVSBOGERS LÄN

Kinna Väveri

Bröderna Nilsson

Häggåstrands Väveri

Aktiebolag

KINNAHULT

BORÅS OCH SÖDRA ÄLVSBOGERS LÄN

AB Corsettindustri

— BORÅS —

NAMNANROP

A. B. C.-KORSETT

Vid elektriska installationer
ring 122 47, 132 47

ELEKTROFIRMAN MAGNET

Kontor: LILLA BROGATAN 38

Affär: LILLA BROGATAN 30

WIKINGS MEK. VERKSTAD

Kustens Varv, Göteborg

Tel.: Kont. 14 58 42 - Mek. verkst. 14 71 52

Maskinavdelning: Arbeten i järn och metall för
byggnadsändamål. Pressningsarbeten och fin-
mekaniska arbeten. Cylinderbörning, vev-
axelslipning, lagergjutning. Tillverkning av
pressverktyg m. m.

Tillverkning av maskiner för konservindustrien

Elektro-galvanisk avdelning: Förkromning, för-
nickling, kadmiering, förtinning etc.
Slipning och oxidering.

GÖTEBORG

MALMÖ

Köp *A*-kvalitet
- handla hos

Andersson's

Specialfirman för
KOTT • FLASK • CHARKUTERIVAROR

Fråga alltid efter S:T KNUTS

Vatten och Läskedrycker

S:T KNUTS VATTENFABRIK

Malmö — Telefon 211 80

ALLT i pappersbranschen
billigast från

Skånska Papperscentralen A.-B.

S:a Promenaden 39 A

Tel. 718 30 — Växel

SUNDSVALL

AB BENGT ANDERSSON
MANUFAKTURAFFÄR

STORGATAN 17

Tel. 3311

TEGELBERGS PLÅTSLAGERI

Strömsbrovägen 8-10

Tel. 204 58

GÄVLE

Box 279

NYBYGGNADER
KLASSNINGAR
REPARATIONER

KOCKUMS
MEKANISKA VERKSTADS AB - MALMÖ